

Research Paper

Examining the Relationship between Key Audit Matters, Earnings Benchmark Performance, and Management Credibility: Experimental Evidence

Zohre Heydari

Ph.D , Department of Accounting, Faculty of Social Sciences and Economics, Alzahra University, Tehran, Iran.
zheydari67@kub.ac.ir

Shahnaz Mashayekh *

Associate Professor, Department of Accounting, Faculty of Social Sciences and Economics, Alzahra University, Tehran, Iran.
sh.mashayekh@alzahra.ac.ir

Ali Rahmani

Professor, Department of Accounting, Faculty of Social Sciences and Economics, Alzahra University, Tehran, Iran.
rahmani@alzahra.ac.ir

Abstract

This study investigates the relationship between key audit matters and earnings benchmark performance on management credibility. This research employs a 2x2 between-subjects factorial design. The independent variables are auditor report type and earnings benchmark performance, and the dependent variable is management credibility. Data were collected through scenario design and questionnaire distribution among 176 professional and non-professional subjects. The results indicate that the disclosure of a key audit matter alone does not have a significant impact on management credibility. However, when this disclosure is accompanied by earnings realization consistent with analysts' forecasts, professional investors adopt a more skeptical view of management, and management credibility decreases. This reaction can be explained within the theoretical framework of earnings management, meaning that the interaction of "earnings realization (earnings benchmark performance)" and "key audit matter" is perceived by professional investors as a signal of aggressive earnings management and management's attempt to conceal fundamental weaknesses. In contrast, non-professional investors do not make such an interpretation, and for them, the interaction of key audit matters and earnings benchmark performance has no effect on management credibility. It is worth noting that the only factor affecting management credibility from the perspective of non-professional investors is earnings benchmark performance. The findings of this study can be beneficial for various groups, including standard setters, auditors, analysts, investors, academics, and researchers.

Keywords: Key Audit Matters, Earnings Benchmark Performance, Management's Credibility, Professional and Non-Professional Investors.

Introduction

In the past, audit reports largely consisted of standard "pass or fail" statements, offering little insight into how those judgments were reached (Ride et al., 2019). Following major corporate scandals and the 2008 financial crisis, international bodies (IAASB, 2015, and PCAOB, 2018) introduced regulations to enhance the transparency of audit reports, including expanded reports containing "Key Audit Matters" (KAMs). According to ISA 701, KAMs disclose audit issues related to areas of financial statement materiality that involve challenging, subjective, or complex auditor judgments. Disclosure of Key Audit Matters (KAM) indicates the presence of significant business risks, but the issuance of an unmodified audit opinion can assure that these risks have been managed according to accounting standards. Therefore, KAM may only reduce information asymmetry without undermining investors' perception of management.

* Corresponding author

Heydari, Z., Mashayekh, Sh., Rahmani, A. (2025). Examining the Relationship between Key Audit Matters, Earnings Benchmark Performance, and Management Credibility: Experimental Evidence. *Quarterly Financial Accounting*, 17(65): 69-90.

However, empirical evidence is contradictory: some studies show that KAM increases non-professional investors' perception of auditor credibility and reduces perceived risk (Carver, Morrell, & Trinkle, 2023), while other research suggests that KAM can weaken management's credibility in specific circumstances (e.g., when earnings match analyst forecasts or when issues relate to strict standards), but not when standards are ambiguous (Carver & Trinkle, 2017; Ozlansky, 2019). Given the conflicting results of previous research and the mandatory implementation of Audit Standard 701 in Iran from early 1401, this study investigates the relationship between key audit matters, earnings benchmark performance, and management credibility.

Method and Data

In this study, an experimental method and a 2x2 between-subjects factorial design were used to test the hypotheses. The manipulated independent variables are: the type of auditor's report and earnings benchmark performance. Each independent variable has two levels: type of auditor's report (auditor's report without a key audit matter and auditor's report with a key audit matter) and earnings benchmark performance (realization of analyst's estimated profit and non-realization of analyst's estimated profit). The dependent variable of the study is management credibility. The statistical population of this study includes postgraduate students, MBA students, and professional experts. Sample selection was based on the accessibility of individuals in the statistical population and their willingness to participate in the research. All data were collected in 1403, and 209 people (109 professional experts and 100 academics) participated. Among the collected data, 30 experiments (12 from the professional group and 18 from the academic group) were removed from the sample due to outliers and incorrect responses of the subjects to manipulation check questions. Also, 3 experiments (1 from the professional group and 2 from the academic group) were removed from the sample to equalize group sizes. The final number of subjects as the sample for this study is 176 people (80 academics and 96 professional experts), with each group of subjects independently and randomly assigned to 4 groups of equal size. It should be noted that in data collection, both the selection of subjects and the assignment of subjects to groups were done randomly, and the effect of the experience variable was controlled by matching groups, and the effects of age and gender variables were controlled randomly.

Findings

Research results show that the number of subjects is 176 (including 96 professionals and 80 academics), of which 42% of professionals and 50% of academics are women, and the rest are men. 63% of professionals and 20% of academics have more than 6 years of investment experience. The field of study for 76% of professionals and 90% of academics is accounting and financial management. Furthermore, 100% of academics and 86% of professionals have postgraduate education. 37% of professionals and 29% of academics are fully familiar with financial statement auditing; in addition, 21% of professionals and 15% of academics are fully familiar with auditing standard 701. It is worth noting that 30% of the professional specialists held positions at the deputy and management levels in reputable financial institutions, including investment companies, investment funds, etc. The results of hypothesis testing show that the inclusion of a key audit matter in the auditor's report does not affect management's credibility. However, when a key audit matter is included in the auditor's report and profit aligns with analysts' forecasts, professional investors adopt a more skeptical view of management, and management's credibility decreases. It is worth noting that from the perspective of non-professional investors, the interaction of key audit matters and earnings benchmark performance does not affect management's credibility.

Conclusion and discussion

Given the mandatory implementation of Audit Standard 701 in Iran since 1401(2022) with the aim of increasing the informational value of the auditor's report, the present study examines the relationship between Key Audit Matters, earnings benchmark performance, and management credibility. The final sample size of this study is 176 individuals (including 96 professionals and 80 academics). The research results indicate that the inclusion of KAMs in the auditor's report does not affect management credibility. This is because non-professional investors lack the ability to analyze these complex issues and cannot understand the relationship between these matters and management performance (PCAOB, 2014 and 2016c). On the other hand, the disclosure of KAMs suggests the presence of significant business risks. However, when KAMs are disclosed in the audit report, and there is no change in the auditor's opinion, investors are assured that management has identified these risks and addressed them in a manner consistent with accounting standards. Therefore, KAMs do not affect professional investors' perception of management credibility (Mercer, 2004). The findings of this study are consistent with those of Ozlansky (2019), Carver and Trinkle (2017), and inconsistent with the findings of Doxy (2014), Kelton and Montague (2018), and Rapley et al. (2021). It is noteworthy that when a KAM is included in the auditor's report and profit aligns with analysts' forecasts, professional investors have a more skeptical view of management, and management credibility decreases. This is because investors may suspect earnings management, and trust in the quality of reported performance may decline. The results of this section confirm the findings of Carver and Trinkle (2017). It is worth noting that from the perspective of non-professional investors, the interaction of key audit matters and earnings benchmark performance does not affect management's credibility.

مقاله پژوهشی

بررسی رابطه مسائل عمده حسابرسی، عملکرد معیار سود و اعتبار مدیریت: شواهد آزمایشی

زهره حیدری

دکتری، گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران.
zheydari67@kub.ac.ir

شهناز مشایخ*

دانشیار، گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران.
sh.mashayekh@alzahra.ac.ir

علی رحمانی

استاد، گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران.
rahmani@alzahra.ac.ir

چکیده

هدف این پژوهش بررسی رابطه مسائل عمده حسابرسی و عملکرد معیار سود بر اعتبار مدیریت است. این پژوهش از طرح عاملی بین گروهی ۲*۲ استفاده می کند. متغیرهای مستقل (نوع گزارش حسابر و عملکرد معیار سود) و متغیر وابسته (اعتبار مدیریت) است. داده ها از طریق طراحی سناریو و توزیع پرسشنامه بین ۱۷۶ آزمودنی حرفه ای و غیرحرفه ای گردآوری شده است. نتایج نشان می دهد که افشای مسئله عمده حسابرسی به تنهایی تأثیر معناداری بر اعتبار مدیریت ندارد؛ اما زمانی که این افشا با تحقق سود مطابق با پیش بینی تحلیلگران همراه باشد، سرمایه گذاران حرفه ای دیدگاه شکاکانه تری نسبت به مدیریت اتخاذ کرده و اعتبار مدیریت کاهش می یابد. این واکنش با چارچوب نظری مدیریت سود قابل تبیین است؛ بدین معنا که تعامل «تحقق سود (عملکرد معیار سود)» و «مسئله عمده حسابرسی» از دیدگاه سرمایه گذاران حرفه ای به عنوان سیگنالی از مدیریت سود تهاجمی و تلاش مدیریت برای پنهان کردن ضعف های بنیادین تلقی می شود. در مقابل، سرمایه گذاران غیرحرفه ای چنین تفسیری را انجام نداده و برای آنان، تعامل مسئله عمده حسابرسی و عملکرد معیار سود بر اعتبار مدیریت تأثیری ندارد. شایان ذکر است تنها عامل مؤثر بر اعتبار مدیریت از دیدگاه سرمایه گذاران غیرحرفه ای، عملکرد معیار سود می باشد. یافته های این پژوهش می تواند برای گروه های مختلفی از جمله تدوین کنندگان استاندارد، حسابران، تحلیلگران، سرمایه گذاران، دانشگاهیان و پژوهشگران، سودمند باشد.

کلیدواژه ها: مسائل عمده حسابرسی، عملکرد معیار سود، اعتبار مدیریت، سرمایه گذاران حرفه ای و غیرحرفه ای.

* نویسنده مسئول

حیدری، زهره؛ مشایخ، شهناز و رحمانی، علی (۱۴۰۴). بررسی رابطه مسائل عمده حسابرسی، عملکرد معیار سود و اعتبار مدیریت: شواهد آزمایشی. فصلنامه حسابداری مالی، فصلنامه حسابداری مالی، ۱۷(۶۵): ۹۰-۶۹.

مقدمه

محصول نهایی فرایند حسابرسی، گزارش حسابرس است. گزارش‌های حسابرسی زمانی، فقط بیانیه‌های استاندارد شده "مقبول یا مردود" بوده‌اند و اطلاعات کمی در مورد چگونگی دستیابی به این قضاوت ارائه می‌کردند (راید، کارسلو، نیل و فرانسیس^۱، ۲۰۱۹). در واکنش به رسوایی‌های شرکتی جهانی مانند پارمالات، انرون، وایرکارت، توشیبا، بانکیا، گاوکس و اخیراً گریفولس و بحران مالی و اقتصادی سال ۲۰۰۸، مقررات جهانی جدیدی توسط هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابرسی و اطمینان‌بخشی^۲ (۲۰۱۵) و هیئت نظارت بر حسابداری شرکت‌های سهامی عام^۳ (۲۰۱۸) معرفی شد که از حساب‌رسان می‌خواهد گزارش‌های حسابرسی دقیق‌تری تهیه کنند. این گزارش، گزارش حسابرسی گسترده نامیده می‌شود و افشاگری‌های جدیدی را شامل می‌شود: مسائل عمده حسابرسی. مسائل عمده به حساب‌ها یا افشاهایی مربوط می‌شود که برای صورت‌های مالی بااهمیت هستند، به ویژه قضاوت‌هایی که در طول حسابرسی چالش‌برانگیز، ذهنی یا پیچیده است را شامل می‌شود (استاندارد حسابرسی ۷۰۱).

هدف از اطلاع‌رسانی مسائل عمده حسابرسی، تقویت خاصیت پیام‌رسانی گزارش حسابرس از طریق شفاف‌سازی بیشتر کار حسابرسی انجام شده است. اطلاع‌رسانی مسائل عمده حسابرسی، اطلاعات بیشتری را برای استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی فراهم می‌آورد تا به این وسیله، به آنان در شناخت مسائلی که به قضاوت حرفه‌ای حسابرس در حسابرسی صورت‌های مالی دوره جاری، دارای بیشترین اهمیت بوده‌اند، کمک کند. افزون بر این، اطلاع‌رسانی مسائل عمده حسابرسی می‌تواند به استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی در شناخت واحد تجاری و حوزه‌های مستلزم قضاوت‌های عمده مدیران اجرایی در صورت‌های مالی حسابرسی شده کمک کند (بند ۲ استاندارد حسابرسی ۷۰۱).

یکی از نگرانی‌های رایج مطرح شده در تدوین استاندارد حسابرسی شماره ۷۰۱ این است که استفاده‌کنندگان ممکن است افشای مسئله عمده حسابرسی را به منزله اتهامی علیه مدیریت و اعتبار افشاهای مالی آن‌ها تلقی کنند. به عنوان مثال، فدکس^۴ (۲۰۱۶، ۲) این نگرانی را ابراز کرد که سرمایه‌گذاران ممکن است مسائل عمده حسابرسی را "به عنوان شاخصی از یک شرکت با مدیریت ضعیف یا سرمایه‌گذاری پرخطر" در نظر بگیرند. در واقع افشای مسائل عمده حسابرسی می‌تواند از طریق تضعیف اعتبار مدیریت، اعتبار کلی افشای مدیریت را کاهش دهد. این امر به دلیل آن است که مسائل عمده حسابرسی به حساب‌هایی با ابهام و ذهنیت بالا (هیئت نظارت بر استانداردهای حسابداری شرکت سهامی عام، ۲۰۱۷ الف) مرتبط هستند که این خود نشانه‌ای از ضعف در کیفیت گزارشگری مالی توسط مدیریت است (گینور، کلتون، مرسر و یون^۵، ۲۰۱۶). از آنجایی که مدیران تصمیمات حسابداری را متناسب با انگیزه‌های خود اتخاذ می‌کنند (بارنیا، رونن و سدان^۶، ۱۹۷۶؛ هیلی^۷، ۱۹۸۵؛ بیتی و وبر^۸، ۲۰۰۶؛ آبرناتی، بایر، گراس و راپلی^۹، ۲۰۱۷). افشای مسائل عمده حسابرسی با برجسته کردن ابهامات در حساب‌ها و انگیزه‌های مرتبط، می‌تواند "قابل اعتماد بودن" مدیریت را در نگاه سرمایه‌گذاران کاهش دهد. علاوه بر این، پیچیدگی ذاتی حساب‌های مرتبط با مسائل عمده حسابرسی، چالش‌های گزارشگری مالی را افزایش می‌دهد (گینور و همکاران، ۲۰۱۶) که این امر ممکن است سبب شود سرمایه‌گذاران در "تخصص" مدیریت برای ارائه افشاهای دقیق تردید کنند؛ بنابراین، افشای مسائل عمده حسابرسی احتمالاً تأثیر منفی بر هر دو بعد اعتبار مدیریت دارد. در مورد ویژگی‌های خود افشا، مسائل عمده حسابرسی شامل حساب‌های بسیار پیچیده هستند (هیئت نظارت بر استانداردهای حسابداری شرکت سهامی عام، ۲۰۱۷ الف). این

¹ Reid, Carcello, Neal & Francis

² International Auditing and Assurance Standard Boards (IAASB)

³ Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB)

⁴ FedEx

⁵ Gaynor, Kelton, Mercer & Yohn

⁶ Barnea, Ronen & Sadan

⁷ Healy

⁸ Beatty & Weber

⁹ Abernathy, Beyer, Gross & Rapley

پیچیدگی با کیفیت پایین گزارشگری مالی مرتبط است (پالپو، هیلی و برنارد^۱، ۲۰۰۰؛ دی چاو و دیچو^۲، ۲۰۰۲). این وضعیت به احتمال زیاد "پذیرش ذاتی افشای مدیریت"^۳ را تضعیف می‌کند؛ زیرا با وجود پیچیدگی‌های حسابداری که حساب‌رسان در قالب مسائل عمده حسابرسی برجسته می‌کنند، تهیه صورت‌های مالی دقیق دشوارتر می‌شود. در مجموع، افشای مسائل عمده حسابرسی می‌تواند هم از طریق کاهش "اعتبار مدیریت" (هر دو بعد قابل اعتماد بودن و تخصص)^۴ و هم از طریق کاهش "پذیرش ذاتی افشای مدیریت"، اعتبار کلی افشای مدیریت را در نگاه سرمایه‌گذاران کاهش دهد. از سوی دیگر، افشای مسائل عمده حسابرسی نشان می‌دهد که ریسک‌های تجاری قابل توجهی وجود دارد. با این حال، زمانی که مسائل عمده حسابرسی در گزارش حساب‌رسان افشا می‌شود و تغییری در اظهارنظر حساب‌رسان ایجاد نمی‌کند، سرمایه‌گذار مطمئن می‌شود که مدیریت آن ریسک‌ها را شناسایی کرده و آن‌ها را به شیوه‌ای منطبق با اصول پذیرفته شده حسابداری بررسی کرده است (مرسر^۵، ۲۰۰۴)؛ بنابراین، افشای مسائل عمده حسابرسی به سادگی می‌تواند عدم تقارن اطلاعاتی را که بین سرمایه‌گذاران و مدیریت وجود دارد کاهش دهد و تأثیری بر دیدگاه سرمایه‌گذاران از مدیریت نداشته باشد.

لازم به ذکر است که سرمایه‌گذاران از سود، برای اهداف مختلفی مانند ارزیابی اعتبار مدیریت، ارزیابی سودآوری آینده و تعیین ریسک سرمایه‌گذاری در شرکت‌ها استفاده می‌کنند. با این حال، در مورد نحوه استخراج اعداد سود نگران هستند (حبیب، راناسینگ، وو، بیسواس و احمد^۶، ۲۰۲۲). تحقیقات نشان می‌دهد که مدیران می‌توانند از شیوه‌های مدیریت سود برای برآورده کردن پیش‌بینی تحلیلگران استفاده کنند (گیدری، لئون و راک^۷، ۱۹۹۹). برخی استدلال می‌کنند که مدیریت سود به کسب‌وکارها امکان می‌دهد عملکرد مالی خود را بهبود بخشند یا مزیت رقابتی کسب کنند (گاجدوسیکووا، والاسکووا و دورانا^۸، ۲۰۲۲). با این حال، نمی‌توان این واقعیت را نادیده گرفت که مدیریت سود به کسب‌وکارها امکان می‌دهد نتایج مالی خود را برای دستیابی به اهداف خاص دستکاری کنند (لی، هی و لائو^۹، ۲۰۱۹). وجود مسائل عمده حسابرسی می‌تواند با ارائه اطلاعات اضافی، پیش‌بینی‌های تحلیلگران از سود را به‌طور مثبت تحت تأثیر قرار دهد و منجر به پیش‌بینی‌های دقیق‌تر از عملکرد آتی یک شرکت شود (هو، لی، لین و کلایمن^{۱۰}، ۲۰۲۲). علاوه بر این، افشای مسائل عمده حسابرسی با کاهش شیوه‌های مدیریت سود مرتبط بوده است که نشان می‌دهد مسائل عمده حسابرسی می‌تواند یکپارچگی گزارشگری مالی را افزایش دهد (تینگ^{۱۱}، ۲۰۲۳). این امر به ویژه در زمینه حاکمیت شرکتی مرتبط است، جایی که حسابرسی‌های با کیفیت بالا می‌توانند ریسک‌های مرتبط با دستکاری سود را کاهش داده و قابلیت اطمینان سودهای گزارش شده را افزایش دهند (القام، همشری و علی^{۱۲}، ۲۰۲۱)؛ بنابراین، در شرایطی که مدیران تحت فشار برآورده کردن یا فراتر رفتن از پیش‌بینی سود قرار دارند، افشای مسائل عمده حسابرسی می‌تواند اطلاعات اضافی ارزشمندی به سرمایه‌گذاران ارائه دهد.

افشای مسائل عمده حسابرسی با استفاده از روش‌ها و رویکردهای مختلف موضوع مطالعات گوناگونی بوده است. جعفری نسب کرمانی، رحمانی، ملانظری، عزیزخانی و بزرگ اصل (۱۳۹۸) نشان دادند شناسایی و افشای مسائل عمده حسابرسی منجر به افزایش ارزش اطلاعاتی گزارش حساب‌رسان و بهبود تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان می‌شود. برخی تحقیقات نشان می‌دهند که افشای مسائل عمده حسابرسی نه تنها اعتبار حساب‌رسان را از دیدگاه سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای افزایش می‌دهد، بلکه ممکن است از طریق کاهش احساس ریسک، رفتار سرمایه‌گذاری آن‌ها را نیز تحت تأثیر قرار دهد (کارور، موریل و ترینکل^{۱۳}، ۲۰۲۳). در مقابل، برخی شواهد حاکی از آن است که افشای مسائل عمده حسابرسی باعث کاهش اعتبار مدیریت می‌شود، اما این اثر فقط

¹ Palepu, Healy & Bernard

² Dechow & Dichev

³ Inherent Plausibility of Management's Disclosure

⁴ Mercer

⁵ Habib, Ranasinghe, Wu, Biswas & Ahmad

⁶ Guidry, Leone & Rock

⁷ Gajdosikova, Valaskova & Durana

⁸ Li, Hay & Lau

⁹ Hu, Li, Lin & Kleinman

¹⁰ Ting

¹¹ Alqam, Hamshari & Ali

¹² Carver, Muriel & Trinkel

زمانی رخ می‌دهد که مسائل عمده حسابرسی مربوط به حوزه‌ای باشد که تحت یک استاندارد حسابداری دقیق قرار دارد؛ در حالی که اگر استاندارد مبهم یا غیردقیق باشد، این اثر مشاهده نمی‌شود (اوزلانسکی^۱، ۲۰۱۹). سایر مطالعات نیز نشان می‌دهند که افشای مسائل عمده حسابرسی می‌تواند تمایل سرمایه‌گذاران به سرمایه‌گذاری را کاهش دهد و این رابطه به واسطه‌ی تغییر در ادراک آن‌ها از خطر اشتباهات بااهمیت و اعتبار افشای مدیریت میانجی‌گری می‌شود (راپلی، رابرتسون و اسمیت^۲، ۲۰۲۱). همچنین، نتایج پژوهش حیدری و مشایخ (۱۴۰۴) نشان داد که مسائل عمده حسابرسی بر قضاوت و تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران حرفه‌ای تأثیرگذار و تمایل آن‌ها جهت سرمایه‌گذاری را کاهش می‌دهد، اما بر قضاوت و تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای تأثیر ندارد. برعکس، نهاد ناظر بر بازار مانند هیئت نظارت بر استانداردهای حسابداری شرکت‌های سهامی عام (۲۰۲۴)، در ایالات متحده تأکید دارد که مسائل عمده حسابرسی ابزاری کلیدی برای تقویت اعتماد بازار سرمایه به شفافیت و کیفیت حسابرسی هستند، افشای آن‌ها شکاف اطلاعاتی میان حسابرس و سرمایه‌گذار را کاهش می‌دهد.

با توجه به نتایج متفاوت پژوهش‌های قبلی در خصوص افشای مسائل عمده حسابرسی و نقش آن در تصمیم‌گیری ذینفعان و با توجه به اینکه سود یکی از شاخص‌های اصلی در ارزیابی عملکرد شرکت و اعتبار مدیریت می‌باشد؛ بنابراین، پژوهش حاضر به بررسی رابطه مسائل عمده حسابرسی و عملکرد معیار سود بر اعتبار مدیریت می‌پردازد. در ادامه مبانی نظری، پیشینه و فرضیه‌های پژوهش بیان می‌شود. پس از آن روش پژوهش و یافته‌های پژوهش ارائه شده و در نهایت بحث و نتیجه‌گیری، پیشنهادها و محدودیت‌های پژوهش مطرح خواهند شد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مسائل عمده حسابرسی

اجرای مقررات گزارشگری حسابرسی گسترش یافته، شفافیت را در مورد قضاوت‌های حسابرسان در خصوص حوزه‌های ریسک با اهمیت مشتریان افزایش داده است (چانگ، چی و استون^۳، ۲۰۲۴). فراتر از آنچه می‌توان از اصلاح یک اظهارنظر حسابرسی سنتی (قبول یا رد) دریافت، حسابرسان موظف‌اند این ارزیابی‌ها را به‌طور خاص از طریق افشای مسائل عمده حسابرسی گزارش کنند. در حالی که قانون‌گذاران تعیین تعداد مسائل عمده صادر شده را عمدتاً به قضاوت حسابرس واگذار می‌کنند، در شناسایی مسئله عمده حسابرسی، هم هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابرسی و اطمینان‌بخشی و هم هیئت نظارت بر استانداردهای حسابداری شرکت‌های سهامی عام از حسابرسان می‌خواهند که حوزه‌های مشتری را که به عنوان ریسک‌های با اهمیت در حسابرسی ارزیابی شده‌اند، از جمله مواردی که نیاز به برآورد پیچیده و/یا ذهنی دارند، در نظر بگیرند. هدف این است که گزارش حسابرسان غنی‌تر شود و با الزامات مربوط به قضاوت‌های حسابرسی چالش‌برانگیزتر، کاربرد آن افزایش یابد (شورای گزارشگری مالی^۴، ۲۰۱۵؛ هیئت نظارت بر استانداردهای حسابداری شرکت‌های سهامی عام، ۲۰۱۸).

به گفته متخصصان، مسائل عمده حسابرسی مهم‌ترین تغییر جهانی در گزارش حسابرسی در هفت دهه گذشته هستند (دنوو^۵، ۲۰۲۳). افشای آن‌ها به اثربخشی حسابرسی کمک می‌کند (روتیانین، سااستاموینن و پاچونن^۶، ۲۰۲۱) و اعتماد سرمایه‌گذاران را تقویت می‌نماید. مسائل عمده حسابرسی به عنوان سیگنالی برای سرمایه‌گذاران از طریق نظرات حسابرس در مورد عملکرد شرکت و صورت‌های مالی استفاده می‌شود و می‌تواند به سرمایه‌گذاران در درک کسب‌وکار و مسائل مهم کمک کند (سوتیپون^۷، ۲۰۲۰ ب). علاوه بر این، افشای مسائل عمده حسابرسی می‌تواند عدم تقارن اطلاعاتی بین شرکت‌ها و استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی را کاهش دهد (ولته و ایسا^۸، ۲۰۱۹). مسائل عمده حسابرسی به ارزیابی ریسک‌های حسابرسی

¹ Ozlanski

² Rapley, Robertson & Smith

³ Chang, Chi & Stone

⁴ FRC

⁵ Deneuve

⁶ Rautiainen, Saastamoinen & Pajunen

⁷ Suttipun

⁸ Velte & Issa

و راهنمایی حسابرسان در رسیدگی به آن‌ها کمک می‌کند. از لحاظ نظری، انتظار می‌رود افشای مسائل عمده حسابرسی تأثیر قابل توجهی بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران داشته باشد (کاماچومینیانو، کامپا و پارتِه^۱، ۲۰۲۴). همان‌طور که ایده‌ی اولیه‌ی قانون‌گذاران بود. با این حال، برخی از منتقدان استدلال می‌کنند که مسائل عمده حسابرسی ممکن است با گذشت زمان به صورت کلیشه‌ای و استاندارد درآیند (سیبک^۲، ۲۰۲۴).

از دیدگاه استفاده‌کنندگان، افشای مسائل عمده حسابرسی چندین مزیت دارد: الف) به بازگرداندن اعتبار حسابرسی کمک می‌کند؛ ب) دامنه بهتری از رویه‌های حسابرسی را ارائه می‌دهد؛ و ج) مهم‌ترین موارد را برای تحلیل شناسایی می‌کند. علاوه بر این، مسائل عمده حسابرسی بر دوره تصدی حسابرسی تأثیری ندارد (لنوکس، اشمیت و تامپسون^۳، ۲۰۲۳)، حتی اگر مطالعات قبلی نشان دهند که در صورت دریافت نظرات حسابرسی نامطلوب توسط یک شرکت، احتمال تغییر حسابرس بیشتر است (چن، پنگ، ژو، یانگ و یه^۴، ۲۰۱۶). این امر می‌تواند حسابرسان را به سمت اجتناب از افشای ریسک‌ها و اطلاعات خصوصی شرکت‌ها سوق دهد (وانسترالن، شلمن، میوسن و هافمن^۵، ۲۰۱۲).

در نهایت، بخش مسائل عمده حسابرسی نقش جهت دهنده توجه را دارد: استفاده‌کنندگان به دلیل برجستگی آن، به افشاهای مربوط به مسائل عمده حسابرسی توجه نسبتاً بیشتری می‌کنند و به‌طور قابل توجهی سریع‌تر به آن‌ها دسترسی پیدا می‌کنند (سیریس، بدارد و برا^۶، ۲۰۱۸). آن‌ها همچنین به دلیل اعتبار بالای منبع حسابرسان، به مسائل عمده حسابرسی توجه بیشتری نسبت به افشاهای مدیریت (مانند پاورقی‌ها) دارند که باعث می‌شود قانع‌کننده‌تر باشند (کریستنسن، گلاور و ولف^۷، ۲۰۱۴). از آنجا که استفاده‌کنندگان منابع شناختی محدودی (مانند حافظه و توجه) برای پردازش تمام اطلاعات موجود دارند (هیرشلیفر و تئو^۸، ۲۰۰۳)، این اثر سیگنالی، برجستگی و وضوح به مسائل عمده حسابرسی اجازه می‌دهد تا راحت‌تر در فرآیندهای تصمیم‌گیری کاربران گنجانده شود.

مسائل عمده حسابرسی و اعتبار مدیریت

اظهارنظر حسابرسی یکی از نشانه‌هایی است که سرمایه‌گذاران از آن برای ارزیابی افشای مالی و اعتبار مدیریت استفاده می‌کنند (مرسر، ۲۰۰۴). در پژوهشی کلتون و مونتاق^۹ (۲۰۱۸) تأثیر بندهای تأکید بر مطلب خاص را بر قضاوت‌ها و تصمیمات سرمایه‌گذاران بررسی نمودند. آن‌ها دریافتند که سرمایه‌گذاران از اطلاعات ارائه شده در بندهای تأکید بر مطلب خاص برای ارزیابی اعتبار مدیریت و آگاهی‌بخشی به تصمیمات سرمایه‌گذاری خود استفاده می‌کنند. این یافته‌ها نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاران به اطلاعات ارائه شده توسط حسابرس برای ارزیابی گزارش‌های مالی یک شرکت اعتماد کرده و آن را در تصمیمات خود لحاظ می‌کنند.

اگرچه صورت‌های مالی حسابرسی شده محصول مشترک مدیریت و حسابرس هستند (دی آنجلو^{۱۰}، ۱۹۸۱)، اما مدیریت منبع اطلاعات گزارش شده در صورت‌های مالی است. در نتیجه، افشاگری‌های حسابرس مبنی بر اینکه در برخی از حوزه‌های صورت‌های مالی، آن‌ها مجبور به اعمال قضاوت قابل توجهی در تعیین مانده‌های حساب‌ها بوده‌اند و ممکن است به دست آوردن شواهد پشتیبان کافی دشوار بوده باشد، می‌تواند از دیدگاه سرمایه‌گذاران بر اعتبار مدیریت تأثیر بگذارد. این امر ممکن است به دو دلیل عمده صادق باشد. اول، افشای مسائل عمده حسابرسی توسط حسابرس می‌تواند به سرمایه‌گذاران این پیام را بدهد که افشاگری‌های مدیریت ناقص است و این امر می‌تواند منجر به دیدگاه نامطلوب و منفی از اعتبار مدیریت شود (مرسر، ۲۰۰۵).

¹ Camacho Miñano, Campa & Parte

² Seebeck

³ Lennox, Schmidt & Thompson

⁴ Chen, Peng, Xue, Yang & Ye

⁵ Vanstraelen, Schelleman, Meuwissen & Hofmann

⁶ Sirois, Bédard & Bera

⁷ Christensen, Glover & Wolfe

⁸ Hirshleifer & Teoh

⁹ Kelton & Montague

¹⁰ DeAngelo

این امر مخصوصاً با توجه به این واقعیت حائز اهمیت است که بحث‌های مربوط به قانون هیئت نظارت بر حسابداری شرکت‌های سهامی عام، به‌طور کلی نشان داده‌اند تهیه‌کنندگان نگران هستند که این افشاگری‌ها باعث شود سرمایه‌گذاران دیدگاه منفی نسبت به مدیریت داشته باشند (هیئت نظارت بر حسابداری شرکت‌های سهام عام؛ ۲۰۱۴، ۲۰۱۶ ج). دوم، مدیریت با انگیزه‌های قابل توجهی برای انتخاب‌های حسابداری مواجه است که امکان ارائه مطلوب‌تر وضعیت مالی شرکت را فراهم می‌کند (ماتسوموتو^۱، ۲۰۰۲؛ مینز و والین^۲، ۲۰۰۶) این امر به ویژه زمانی صادق است که سود پایه هر سهم نزدیک به پیش‌بینی تحلیلگران از سود هر سهم باشد (براون^۳، ۲۰۰۱؛ مرسر، ۲۰۰۴). در نتیجه، افشای اطلاعاتی که نشان می‌دهد مدیریت در تعیین مانده‌های حساب‌های مناسب برای گزارش‌دهی، اختیار قابل توجهی اعمال کرده است، می‌تواند به‌ویژه در شرایط وجود فشارهای موقعیتی، بر قضاوت سرمایه‌گذاران در مورد اعتبار مدیریت تأثیر منفی بگذارد (بارتو، گیولی و هاین^۴، ۲۰۰۲؛ کونسه و لیپ^۵، ۲۰۱۰).

اگرچه نگرانی‌ها در مورد تأثیر افشای مسائل عمده حسابرسی بر اعتبار مدیریت، از دیدگاه سرمایه‌گذاران موجه به نظر می‌رسد، افشای مسائل عمده حسابرسی می‌تواند نشان دهد مدیریت انتخاب‌های گزارش‌دهی دشواری انجام داده است که همچنان امکان ارائه اعداد مالی متناسب با وضعیت مالی اساسی شرکت را فراهم می‌کند. افشای مسائل عمده حسابرسی نشان‌دهنده وجود ریسک‌های تجاری قابل توجه است؛ با این حال، هنگامی که مسائل عمده حسابرسی همراه با اظهارنظر حسابرسی که بدون تغییر باقی مانده است، در نظر گرفته شود، سرمایه‌گذار اطمینان خارجی دارد که مدیریت این ریسک‌ها را شناسایی کرده و آن‌ها را به شیوه‌ای مطابق با استانداردهای حسابداری برطرف کرده است (مرسر، ۲۰۰۴)؛ بنابراین، افشای مسائل عمده حسابرسی می‌تواند به سادگی عدم تقارن اطلاعاتی که بین سرمایه‌گذاران و مدیریت وجود دارد را کاهش دهد و حداقل تأثیر چندانی بر دیدگاه‌های سرمایه‌گذاران نسبت به مدیریت نداشته باشد.

مسائل عمده حسابرسی، عملکرد معیار سود و اعتبار مدیریت

افشای مسائل عمده حسابرسی در گزارش حسابرِس، در واقع به‌منزله ارسال سیگنالی به بازار است مبنی بر آنکه در برخی حوزه‌ها، عدم قطعیت یا ریسک ذاتی قابل‌ملاحظه‌ای وجود دارد. این افشا حتی اگر به‌طور کامل موجب تضعیف اعتماد سرمایه‌گذاران نشود—به آن‌ها هشدار می‌دهد که سطح اطمینان نسبت به گزارشگری مالی شرکت در این بخش‌ها پایین‌تر است. لازم به ذکر است که سرمایه‌گذاران از سود، برای اهداف مختلفی از جمله ارزیابی اعتبار مدیریت و تعیین ریسک سرمایه‌گذاری در شرکت‌ها استفاده می‌کنند. با این حال، در مورد نحوه استخراج اعداد سود نگران هستند (حبیب و همکاران، ۲۰۲۲). مدیریت سود را می‌توان به عنوان تغییر عملکرد اقتصادی گزارش‌شده شرکت‌ها توسط مدیران برای اهداف مختلف تعریف کرد (هیلی و والین^۶، ۱۹۹۹). این تغییر، مشکلی برای شفافیت و اعتبار صورت‌های مالی است، زیرا در اصل، سودهای حسابداری زمانی قابل‌اعتمادتر و آموزنده‌تر هستند که رفتار فرصت‌طلبانه مدیران کنترل شود (دجو، اسلون و سونی^۷، ۱۹۹۶). انگیزه اصلی مدیریت سود، دستیابی به معیارهای سود (مانند پیش‌بینی تحلیلگران یا سود سال گذشته) است تا از این طریق اعتبار مدیریتی و پاداش‌های مبتنی بر عملکرد خود را حفظ کند.

افشای مسائل عمده حسابرسی به‌طور مستقیم بر رفتار مدیریت سود تأثیرگذار است. مطابق با نظریه‌های نمایندگی و علامت‌دهی، این افشا با افزایش نظارت بر حوزه‌های حساس و قضاوتی حسابداری (که غالباً محل اجرای مدیریت سود تعهدی‌اند)، هزینه یا ریسک اعمال مدیریت سود را افزایش می‌دهد (چن، لی، ندوآکو و یائو^۸، ۲۰۲۵). در نتیجه، حسابرسان در این حوزه‌ها دقت و تردید حرفه‌ای بیشتری به کار می‌گیرند که این امر منجر به ارتقای کیفیت حسابرسی و در نهایت کاهش

¹ Matsumoto

² Maines & Wahlen

³ Brown

⁴ Bartov, Givoly & Hayn

⁵ Koonce & Lipe

⁶ Healy & Wahlen

⁷ Dechow, Sloan & Sweeney

⁸ Chen, Li, Nduakoh & Yau

انگیزه مدیریت برای دستکاری سود تعهدی می‌شود؛ بنابراین، افشای مسائل عمده حسابرسی به‌عنوان سیگنال کیفیت نظارت حسابرسی عمل کرده و به بازار اطمینان می‌دهد که حوزه‌های پر ریسک تحت کنترل و ارزیابی دقیق حسابرس قرار داشته‌اند. این سازوکار، به‌طور کلی اعتماد به کیفیت گزارشگری مالی را افزایش می‌دهد (تینگ، ۲۰۲۳).

با این حال، اگر شرکت به معیار سود خود نرسد (سود واقعی کمتر از پیش‌بینی تحلیلگران) باشد، افشای مسائل عمده حسابرسی عموماً به‌عنوان تأییدکننده اطلاعات منفی تلقی می‌شود. این نوع افشا نشان‌دهنده وجود عدم قطعیت‌ها و ریسک‌های عمیق‌تر در گزارشگری مالی است. در چنین حالتی، عدم تحقق سود مورد انتظار بیانگر آن است که تلاش‌های مدیریت سود برای پنهان‌سازی عملکرد ضعیف ناکام بوده است؛ بنابراین، اگرچه اعتبار مدیریت به دلیل عملکرد ضعیف عملیاتی کاهش می‌یابد، اما اعتبار گزارشگری مالی ممکن است تا حدی حفظ شود؛ زیرا افشای مسائل عمده حسابرسی نشان می‌دهد مدیریت، ریسک‌های حسابداری را پنهان نکرده است (دی‌فاند و ژانگ، ۲۰۱۴). در مقابل، هنگامی که شرکت به معیار سود دست یابد (سود گزارش‌شده با پیش‌بینی تحلیلگران یا معیارهای تاریخی سود مطابقت داشته یا از آن فراتر رود)، بازار معمولاً این امر را نشانه‌ای از عملکرد مثبت و شایستگی مدیریتی تلقی می‌کند. با این حال، هم‌زمانی این موفقیت با افشای یک یا چند مسئله عمده حسابرسی موجب ایجاد تعارض شناختی برای سرمایه‌گذاران می‌شود. در چنین شرایطی، سرمایه‌گذاران بر این باورند که مدیریت برای دستیابی به هدف سود، انگیزه قوی برای اعمال مدیریت سود داشته است (هیلی و والِن، ۱۹۹۸). از آنجا که مسائل عمده حسابرسی غالباً به حوزه‌های پیچیده، قضاوتی و پر ریسک اشاره دارند، این افشا احتمال اعمال مدیریت سود را در ذهن بازار تقویت می‌کند. علاوه بر این، بر اساس نظریه اعتبار منبع، افشای حسابرس به دلیل استقلال، معتبرتر از ادعاهای مدیریتی تلقی می‌شود (مورونی، فانگ و شیائو، ۲۰۲۱).

در نتیجه، حتی در صورت تحقق یا فراتر رفتن از معیار سود، سود گزارش‌شده دیگر به‌عنوان شاخصی قوی از شایستگی عملیاتی مدیریت تعبیر نمی‌شود؛ بلکه به‌عنوان نتیجه احتمالی اعمال مدیریت سود در حوزه‌های پر ریسک—که توسط حسابرس افشا شده‌اند—برداشت می‌گردد. در این وضعیت، اعتبار مدیریت به‌شدت تضعیف می‌شود، زیرا سرمایه‌گذاران سود گزارش‌شده را فاقد اتکاپذیری و بازتاب واقعی عملکرد اقتصادی شرکت تلقی می‌کنند.

در حوزه مسائل عمده حسابرسی پژوهش‌های کمی انجام شده است. به عنوان مثال، برک، هویتاش، هویتاش و شیائو^۳ (۲۰۲۳) در پژوهشی "افشا و پیامدهای مسائل عمده حسابرسی ایالات‌متحده" را مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد که الزام افشای موضوعات اساسی حسابرسی در ایالات‌متحده تغییرات چشمگیری در پانویس‌های صورت‌های مالی ایجاد کرده اما به‌طور متوسط اطلاعات جدیدی به بازار ارائه نمی‌دهد. این تغییرات تأثیر غیرمستقیمی بر افشای مدیریت داشته و واکنش منفی محدودی در بازار به افشاهای غیرمنتظره دیده شده است. یافته‌ها چشم‌اندازهای مهمی درباره تأثیر این استاندارد بر تصمیم‌گیری‌های افشای مدیریت و تعامل بازار ارائه می‌کند.

آسیقین ابو، جعفر، رحمت و صبری^۴ (۲۰۲۱) در پژوهشی به "بررسی رابطه بین افشای مسائل عمده حسابرسی و واکنش‌های سرمایه‌گذاران در شرکت‌های بورسی مالزی" پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که مسائل عمده حسابرسی بر قیمت سهام تأثیری ندارند، حتی زمانی که با نظرات تداوم فعالیت تعامل دارند. علاوه بر این، یافته‌ها نشان داد که واکنش‌های سرمایه‌گذاران بیشتر تحت تأثیر عملکرد مالی و ویژگی‌های حاکمیتی شرکت قرار می‌گیرد تا مسائل عمده حسابرسی.

مورونی و همکاران (۲۰۲۱) در مطالعه‌ای بررسی کردند که "آیا درک سرمایه‌گذاران از ارزش حسابرسی و همچنین اعتبار حسابرس تحت تأثیر درج بخش مسائل عمده حسابرسی در گزارش حسابرس با استفاده از یک مطالعه آزمایشی قرار می‌گیرد یا خیر؟". یافته‌ها نشان داد که بند مسئله عمده حسابرسی تنها زمانی بر درک سرمایه‌گذاران تأثیر می‌گذارد که حسابرس از یک موسسه حسابرسی غیر از چهار موسسه بزرگ باشد.

در پژوهش صدری و رنجبر (۱۴۰۴) با عنوان "تأثیر مسائل عمده حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح شرکت و در سطح

¹ Defand & Zhang

² Moroney, Phang & Xiao

³ Burke, Hoitash, Hoitash & Xiao

⁴ Asyiqin Abu, Jaffar, Rahmat & Sabri

حساب برهم‌زمانی قیمت سهام با توجه به مالکیت نهادی دولتی و غیردولتی "یافته‌ها حاکی از تأثیر منفی و معنادار مسائل عمده حسابرسی برهم‌زمانی قیمت سهام بود. همچنین، مالکیت نهادی (به‌ویژه مالکیت غیردولتی) این رابطه را تشدید کرد، در حالی که مالکیت نهادی دولتی اثر مثبت و معنادار داشت.

افخمی و فاضلی (۱۴۰۳) در پژوهشی پیرامون "تأثیر افشای مسائل عمده حسابرسی در گزارش حسابرسان مستقل بر حق‌الزحمه حسابرسان و تأخیر در صدور گزارش حسابرسان"، نشان دادند که افشای این مسائل موجب افزایش تأخیر در صدور گزارش حسابرسان می‌شود و همچنین رابطه مثبت و معناداری بین وجود مسائل عمده حسابرسان و افزایش حق‌الزحمه حسابرسان وجود دارد.

کوشان‌فر، گلچین و میرزایی (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان "موضوعات کلیدی حسابرسان و رفتار گزارشگری مالی" نشان دادند؛ مدیرانی که گزارش حسابرسان با موضوعات کلیدی حسابرسان دریافت کرده‌اند، نسبت به مدیرانی که گزارش حسابرسان دریافتی آن‌ها بدون موضوعات کلیدی حسابرسان بوده است، رفتار گزارشگری محافظه‌کارانه‌تری را نشان می‌دهند و هنگام پیش‌بینی وجود موضوعات کلیدی حسابرسان تمایل به اتخاذ تصمیمات گزارشگری مالی تهاجمی کاهش می‌یابد. آن‌ها استدلال می‌کنند که تأثیر موضوعات کلیدی حسابرسان بر رفتار گزارشگری مالی، هنگام افشای دقیق‌تر موضوعات کلیدی حسابرسان، ضعیف‌تر است.

ملکان، کرملو و حاتمی (۱۴۰۱) در پژوهشی به "بررسی ارتباط چرخش حسابرسان و افشای موضوعات کلیدی حسابرسان بر کیفیت گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران" پرداختند. نتایج نشان داد که بین برخی متغیرهای مرتبط با افشای موضوعات کلیدی در گزارش حسابرسان مانند افشای دارایی، افشای بدهی، افشای درآمد، افشای هزینه، تفسیر اطلاعات، تفسیر وضعیت آینده شرکت و تداوم فعالیت با کیفیت گزارشگری مالی ارتباط مثبت و معنادار وجود دارد.

جعفری نسب کرمانی و همکاران (۱۳۹۸)، پژوهشی با عنوان "شناسایی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسان در گزارش حسابرسان: دیدگاه حسابرسان ایرانی" را مورد بررسی قرار دادند. یافته‌های پژوهش نشان داد که در خصوص شناسایی موضوعات کلیدی حسابرسان، حسابرسان معتقدند که ارزیابی حسابرسان از مفروضات اساسی مبنای شناخت و افشای اقلام صورت‌های مالی در گزارش حسابرسان، نحوه مواجهه حسابرسان با ریسک‌های مختلف شرکت، حساب‌هایی با بالاترین ریسک تحریف با اهمیت از جمله ریسک ناشی از تقلب در گزارش حسابرسان، ارزیابی حسابرسان از رویدادها و معاملات عمده در طی دوره مالی و موضوع‌هایی که طبق قضاوت حرفه‌ای حسابرسان در حسابرسان صورت‌های مالی دارای بیشترین اهمیت هستند باید به عنوان موضوعات کلیدی حسابرسان شناسایی شوند. از دید حسابرسان افشای موضوعات کلیدی حسابرسان منجر به افزایش ارزش اطلاعاتی گزارش حسابرسان و بهبود تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان خواهد شد.

فرضیه‌های پژوهش

بر اساس مبانی نظری و پیشینه ذکر شده، فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر تدوین شده است:

فرضیه اول: درج مسئله عمده حسابرسان در گزارش حسابرسان بر اعتبار مدیریت تأثیر دارد.

فرضیه دوم: عملکرد معیار سود، رابطه بین درج مسئله عمده حسابرسان در گزارش حسابرسان و اعتبار مدیریت را تعدیل می‌کند.

روش پژوهش

در این پژوهش از روش آزمایشی و طرح عاملی بین‌گروهی ۲*۲ استفاده شده است. این پژوهش از منظر فرایند اجرا یک پژوهش کمی و از منظر نتیجه‌ی اجرا، یک پژوهش کاربردی است که نتایج حاصل از آن می‌تواند برای گروه‌های مختلفی از جمله مقررات‌گذاران و تدوین‌کنندگان استاندارد، حسابرسان، تحلیلگران، سرمایه‌گذاران، دانشگاهیان و پژوهشگران، مفید و سودمند باشد. جامعه آماری این آزمایش، شامل دانشجویان مقطع تحصیلات تکمیلی، دانش‌پذیران دوره‌های MBA و

متخصصان حرفه می‌باشد. افراد دانشگاهی، دانشجویان مقاطع تحصیلات تکمیلی و MBA دانشگاه‌های علامه طباطبائی، تربیت مدرس، خوارزمی، الزهراء، فردوسی مشهد، دانشگاه خاتم و دانشگاه آزاد تهران جنوب هستند که با مفاهیم مالی آشنایی داشته و تجربه کمتری در بازار سرمایه دارند. افزون بر این تجربه سرمایه‌گذاری این افراد به عنوان فعالیت حرفه‌ای آن‌ها تلقی نمی‌شود. متخصصان حرفه دارای سمت‌های سازمانی کارشناس و کارشناس ارشد، معاونت و مدیریت در نهادهای مالی معتبر از جمله صندوق‌ها و شرکت‌های سرمایه‌گذاری، کارگزاری‌ها و سبدگردان‌ها می‌باشند که همگی مدرک حداقل لیسانس دارند. افزون بر این، سابقه کاری و دانش مالی بااهمیتی در بازار سرمایه و حوزه سرمایه‌گذاری دارند. لازم به ذکر است انتخاب نمونه بر اساس دسترسی به افراد جامعه آماری و تمایل آنان به مشارکت در پژوهش انجام شد. از میان داده‌های گردآوری شده، تعداد ۳۰ آزمایش به دلیل پاسخ پرت و نادرست آزمودنی‌ها به سؤالات بررسی دستکاری و ۳ آزمایش به صورت تصادفی به منظور یکسان نمودن اندازه گروه‌ها از نمونه حذف شدند. لذا تعداد نهایی آزمودنی‌ها در این پژوهش برابر با ۱۷۶ نفر است که شامل ۸۰ نفر از جامعه دانشگاهی و ۹۶ نفر از متخصصان حرفه‌ای می‌باشد. هر یک از این دو گروه به صورت مستقل مورد بررسی قرار گرفتند و در هر گروه، آزمودنی‌ها به صورت تصادفی به چهار زیرگروه با اندازه‌های برابر تخصیص یافتند. شایان ذکر است برای اطمینان از سطح تجربه معادل در همه گروه‌ها، آزمودنی‌ها را از نظر "تجربه سرمایه‌گذاری" همگن کردیم. همچنین برای کاهش تأثیر احتمالی متغیرهای "سن" و "جنسیت" از تصادفی‌سازی استفاده شد.

دستورالعمل آزمایش و اندازه‌گیری متغیرها

در این پژوهش، برای آزمون فرضیات از طرح بین‌گروهی ۲*۲ استفاده شد که در آن نوع گزارش حسابرس و عملکرد معیار سود^۱ به عنوان متغیرهای دستکاری شده وارد شده است. در سناریوهای طراحی شده از آزمودنی‌ها (متخصصان حرفه و افراد دانشگاهی) خواسته شد به عنوان سرمایه‌گذار شرکت "الف" ایفای نقش کنند و دو دوره اطلاعات مالی شرکت از جمله گزارش حسابرسی را بررسی کنند و به سؤالاتی در خصوص اعتبار مدیریت پاسخ دهند.

لازم به ذکر است ذخیره برگشت از فروش، موضوعی است که در سناریوهای طراحی شده به عنوان مسئله عمده حسابرسی در سال ۱۴۰۱ در نظر گرفته شده است. در ابتدا، اطلاعات مقدماتی به آزمودنی‌ها ارائه شد که شامل معرفی شرکت، نوع محصولات و ماهیت و حوزه فعالیت شرکت بود. در ادامه آزمودنی‌ها خلاصه صورت‌های مالی و گزارش حسابرسی مربوط به شرکت "الف" برای دوره منتهی به ۲۹ اسفندماه سال ۱۴۰۰ مشاهده کردند. به آزمودنی‌ها گزارش حسابرسی امضا شده توسط مؤسسه حسابرسی فرضی تابان داده شد که شامل بند مبانی اظهارنظر و اظهارنظر تعدیل نشده (مقبول) بود.

پس از ارزیابی این اطلاعات، آزمودنی‌ها اطلاعات مربوط به دوره منتهی به ۲۹ اسفندماه سال ۱۴۰۱ را مشاهده کردند که شامل بحث درباره سامانه فروش جدید شرکت الف، تغییراتی که بر برگشت از فروش آن‌ها تأثیر می‌گذارد و برآورد آن‌ها از میزان ذخیره برگشت از فروش بود. به آزمودنی‌ها همچنین گزارش حسابرسی امضا شده توسط مؤسسه حسابرسی فرضی تابان داده شد که شامل یا یک گزارش حسابرسی استاندارد (گزارش قبل از الزامی شدن استاندارد حسابرسی ۷۰۱) یا یک گزارش حسابرسی استاندارد همراه با یک بند مسئله عمده حسابرسی بود.

علاوه بر این، به آزمودنی‌ها اعلام شد که برآورد سود هر سهم توسط تحلیلگران برای سال ۱۴۰۱ یا برابر با ۱۵۵۱ ریال و یا برابر با ۱۰۱۶ ریال است. سود هر سهم گزارش شده شرکت در تمامی سناریوها معادل ۱۰۱۶ ریال بود. در نتیجه، زمانی که برآورد تحلیلگران ۱۵۵۱ ریال اعلام شده بود، شرکت موفق نشد معیار سود را برآورده کند؛ اما زمانی که برآورد تحلیلگران ۱۰۱۶ ریال بود، شرکت به معیار سود دست یافت. این دستکاری در سطح برآوردهای تحلیلگران در هر نوع گزارش حسابرسی ارائه شد.

با توجه به توضیحات ذکر شده، آزمودنی‌ها به صورت تصادفی به چهار گروه تقسیم شدند. هر آزمودنی به صورت تصادفی فقط در یکی از چهار گروه (گزارش حسابرس با بند مسئله عمده حسابرسی و تحقق سود برآوردی تحلیلگر، گزارش حسابرس با بند مسئله عمده حسابرسی و عدم تحقق سود برآوردی تحلیلگر، گزارش حسابرس بدون بند مسئله عمده حسابرسی و تحقق سود برآوردی تحلیلگر، گزارش حسابرس با بند مسئله عمده حسابرسی و تحقق سود برآوردی تحلیلگر، گزارش حسابرس با بند مسئله عمده حسابرسی و تحقق سود برآوردی تحلیلگر) قرار گرفت.

¹ Earnings Benchmark Performance

سود برآوردی تحلیلگر، گزارش حسابرس بدون بند مسئله عمده حسابرسی و عدم تحقق سود برآوردی تحلیلگر) قرار گرفت. پس از تجزیه و تحلیل اطلاعات در سال ۱۴۰۱ از آزمودنی‌ها خواسته شد به سؤالاتی درباره اعتبار مدیریت و در نهایت چند سؤال جمعیت شناختی پاسخ دهند.

متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته

متغیر وابسته اعتبار مدیریت است که بر اساس طیف پنج گزینه‌ای لیکرت از بسیار کم (۱) تا بسیار زیاد (۵) تعریف شده است. برای اندازه‌گیری این متغیر از پنج آیتم با اقتباس از کونسه و لیپ (۲۰۱۰)، رنکمپ^۱ (۲۰۱۲)، کارور و ترینکل^۲ (۲۰۱۷)، هیئت نظارت بر حسابداری شرکت‌های سهامی عام (۲۰۱۷)، اونغ، مورونی و شیائو^۳ (۲۰۲۲) و مرسر (۲۰۰۴) استفاده می‌شود. محور سؤالات این متغیر، درستکاری مدیریت، اتکا و اعتماد به مدیریت، میزان شفافیت گزارشگری مالی، میزان عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیریت و سرمایه‌گذاران و اعتماد به صورت‌های مالی می‌باشد. لازم به ذکر است در خصوص سنجش متغیر اعتبار مدیریت، از متوسط پاسخ آزمودنی‌ها به سؤالات طراحی شده استفاده شد. به منظور اطمینان از پایایی و روایی سؤالات طراحی شده، به ترتیب از روش آلفای کرونباخ و نظرات اعضای هیئت علمی دانشگاه و خبرگان بهره گرفته شد. نتایج آلفای کرونباخ برای افراد حرفه‌ای ۰/۷۳۸ و افراد دانشگاهی ۰/۷۳۴ به دست آمد که نشان‌دهنده پایایی مناسب ابزار اندازه‌گیری است. افزون بر این، تمامی سناریوهای طراحی شده توسط چهار عضو هیئت علمی دانشگاه و یک متخصص خبره مورد بازبینی و تأیید قرار گرفتند. همچنین، یک آزمون پایلوت با نمونه‌ای شامل ۸ دانشجوی دکتری اجرا شد.

متغیرهای مستقل

متغیرهای مستقلی که در این پژوهش مورد دستکاری قرار گرفته‌اند، عبارت‌اند از: نوع گزارش حسابرس و عملکرد معیار سود. هر کدام از متغیرهای مستقل دو سطح دارند. دو سطح مربوط به نوع گزارش حسابرس، به شرح زیر در اختیار آزمودنی‌ها قرار گرفت:

- ۱- مدل گزارش‌دهی قبلی که فقط گزارش استاندارد حسابرسی^۴ (SAR) دریافت می‌شود. شرط SAR به آزمودنی‌ها گزارشی از حسابرسی ارائه کرد که شامل بند مبانی اظهارنظر و همچنین اظهارنظر مقبول بود.
- ۲- مدل گزارش‌دهی فعلی که گزارش حسابرسی شامل افشای یک بند مسئله عمده حسابرسی^۵ (KAM) می‌باشد. شرط KAM به آزمودنی‌ها گزارشی از حسابرسی ارائه کرد که علاوه بر بند مبانی اظهارنظر و همچنین اظهارنظر مقبول؛ یک بند KAM در آن درج شده بود. KAM به راه‌اندازی سامانه فروش جدید توسط شرکت الف و استفاده از مدل‌های جدید برای برآورد ذخیره برگشت از فروش در طول سال مالی گذشته و نیز عدم قطعیتی که این تغییرات در مقدار ذخیره برگشت از فروش ایجاد کرده بود و دشواری‌هایی که موسسه حسابرسی تابان در آزمون برآوردهای شرکت با آن مواجه شد، پرداخت. دو سطح مربوط به عملکرد معیار سود به شرح ذیل می‌باشد:
- ۱- تحقق سود برآوردی تحلیلگر. ۲- عدم تحقق سود برآوردی تحلیلگر.

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی آزمودنی‌ها

آمار توصیفی افراد حرفه و افراد دانشگاهی در نمودارهای (۱) و (۲) به تصویر کشیده شده است. تعداد آزمودنی‌ها ۱۷۶ نفر (شامل ۹۶ نفر افراد حرفه و ۸۰ نفر افراد دانشگاهی) است که ۴۲٪ افراد حرفه و ۵۰٪ افراد دانشگاهی را خانم‌ها و مابقی را

¹ Rennekamp

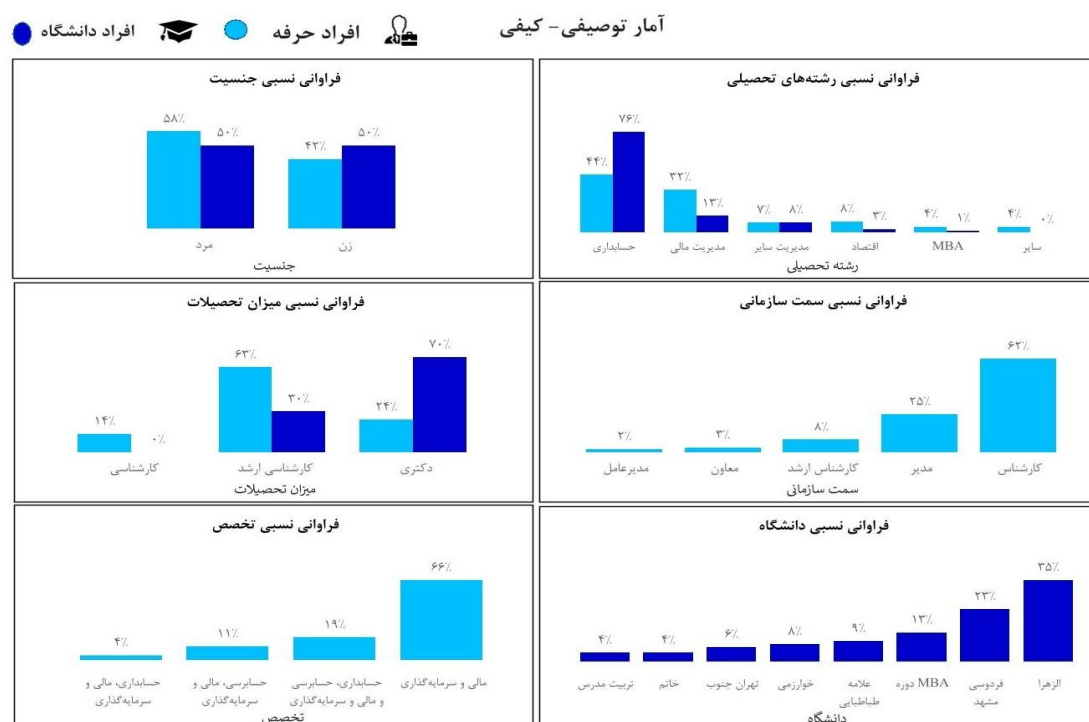
² Carver & Trinkle

³ Ong, Moroney & Xiao

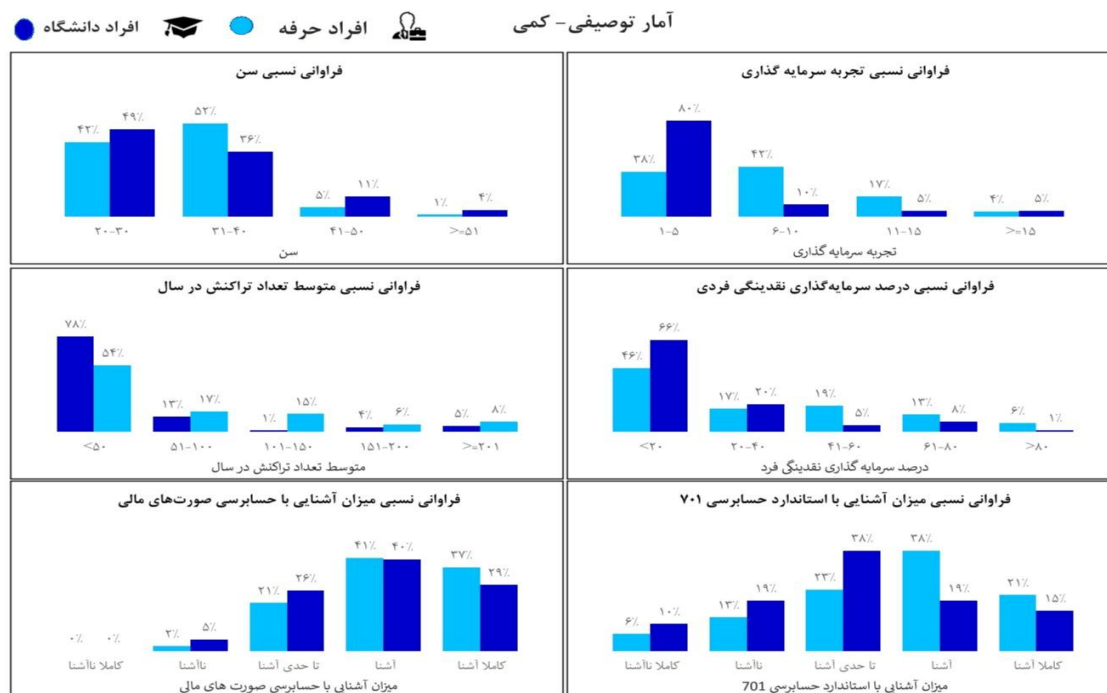
⁴ Standard Audit Reporting

⁵ Key Audit Matter

آقایان تشکیل داده‌اند؛ ۶۳٪ افراد حرفه و ۲۰٪ افراد دانشگاهی دارای تجربه سرمایه‌گذاری بیش از ۶ سال می‌باشند. رشته تحصیلی ۷۶٪ افراد حرفه و ۹۰٪ افراد دانشگاهی، حسابداری و مدیریت مالی است. افزون بر این، تحصیلات ۱۰۰٪ افراد دانشگاهی و ۸۶٪ افراد حرفه، تحصیلات تکمیلی می‌باشد. ۳۷٪ افراد حرفه و ۲۹٪ افراد دانشگاهی با حسابرسی صورت‌های مالی آشنایی کامل دارند؛ علاوه بر این، ۲۱٪ افراد حرفه و ۱۵٪ افراد دانشگاهی با استاندارد حسابرسی ۷۰۱ به‌طور کامل آشنا هستند. شایان‌ذکر است پست سازمانی ۳۰٪ آزمودنی‌های حرفه در سطوح معاونت و مدیریت در نهادهای مالی معتبر از جمله شرکت‌های سرمایه‌گذاری، صندوق‌های سرمایه‌گذاری و ... بوده است. با عنایت به اینکه تمام آزمودنی‌های دانشگاهی، دانش و تجربه سرمایه‌گذاری داشته و تماماً در مقاطع تحصیلات تکمیلی قرار دارند و همه افراد حرفه سوابق کاری مرتبط با موضوع پژوهش را دارا می‌باشند، می‌توان نتیجه گرفت که آزمودنی‌ها از تخصص و مهارت کافی برخوردار بوده و واجد شرایط لازم برای ورود به نمونه پژوهش هستند.

نمودار (۱): آمار توصیفی - کیفی (افراد حرفه و افراد دانشگاهی)

نمودار (۲): آمار توصیفی - کمی (افراد حرفه و افراد دانشگاهی)

تحلیل واریانس دو عاملی مستقل با متغیر وابسته اعتبار مدیریت

انجام تحلیل واریانس چندعاملی مستلزم وجود حداقل دو متغیر مستقل با حداقل دو سطح و یک متغیر وابسته می باشد. افزون بر این، باید فروض: نرمال بودن توزیع متغیر وابسته در هر گروه، پارامتریک بودن داده های متغیر وابسته، استقلال گروه ها و در نهایت همگنی واریانس در بین گروه ها برقرار باشند (مایرز، ۲۰۱۳). شایان ذکر است تمام این فروض در این پژوهش رعایت شده است. در این پژوهش جهت ارزیابی همگنی واریانس ها، آزمون لون به کار گرفته شد و نتایج آن در جدول ۱ ارائه می گردد.

جدول (۱): آزمون لون برای ارزیابی همگنی واریانس در بین گروه ها

شرح	آماره F	درجه آزادی اول	درجه آزادی دوم	معناداری
افراد حرفه ای	۲/۴۷۰	۳	۹۲	۰/۰۶۷
افراد دانشگاهی	۱/۶۱۴	۳	۷۶	۰/۱۹۳

مطابق جدول (۱)، با توجه به فرض H_0 آزمون لون و معناداری حاصل از آن، در سطح اطمینان ۹۵٪ می توان ادعا کرد واریانس درون گروهی چهار گروه با یکدیگر برابر است.

نتایج آزمون فرضیه های پژوهش

آمار توصیفی طرح عاملی

اطلاعات مربوط به میانگین و انحراف معیار اعتبار مدیریت از دیدگاه سرمایه گذاران حرفه ای در سطوح نوع گزارش حسابر و عملکرد معیار سود در جدول (۲)، ارائه شده است. لازم به ذکر است در این جدول "ردیف ها" بیانگر "سطوح نوع گزارش حسابر" و "ستون ها" بیانگر "سطوح عملکرد معیار سود" می باشد. نتایج نشان می دهد که تفاوت معناداری بین میانگین ها در دو وضعیت گزارش حسابر — «دارای بند مسئله عمده حسابرسی» و «فاقد بند مسئله عمده حسابرسی» — وجود ندارد. به صورت مشخص، مقادیر میانگین در این دو وضعیت (۳/۵۸۸ در مقابل ۳/۹۰۱ و ۳/۴۶۸ در مقابل ۳/۳۵۵) تفاوت

¹ Mayers

چشمگیری را نشان نمی‌دهند. به‌طور کلی، مقایسه مقادیر میانگین‌ها "فارغ از آنکه سود تخمینی تحلیلگر محقق شود یا خیر"، نشان می‌دهد زمانی که گزارش حسابرس دارای بند مسئله عمده حسابرسی است نسبت به زمانی که گزارش حسابرس فاقد بند مسئله عمده حسابرسی است، اعتبار مدیریت از دیدگاه سرمایه‌گذاران تغییر چندانی نمی‌کند (۳/۵۲۸ در مقابل ۳/۶۲۸). بر این اساس، می‌توان بیان کرد که «نوع گزارش حسابرس» عامل مؤثری بر اعتبار مدیریت نیست. افزون بر این، تحلیل مقایسه میانگین‌ها نشان می‌دهد که بین وضعیت‌هایی که «سود برآوردی تحلیلگر محقق شده» و «سود برآوردی تحلیلگر محقق نشده» تفاوت قابل‌توجهی (۳/۵۸۸ در مقابل ۳/۴۶۸ و ۳/۹۰۱ در مقابل ۳/۳۵۵) وجود دارد. به‌طور مشخص، مقایسه مقادیر میانگین مستقل از "نوع گزارش حسابرس (دارای بند مسئله عمده حسابرسی یا بدون بند مسئله عمده حسابرسی)"، نشان می‌دهد زمانی که سود برآوردی تحلیلگر محقق شود نسبت به زمانی که سود برآوردی تحلیلگر محقق نشود، سرمایه‌گذاران اعتبار بیشتری برای مدیریت قائل هستند (۳/۷۴۴ در مقابل ۳/۴۱۲)؛ بنابراین، تحقق یا عدم تحقق سود برآوردی تحلیلگر به‌عنوان یک متغیر تأثیرگذار بر اعتبار مدیریت تلقی می‌شود. علاوه بر این، نتایج نشان می‌دهد که از دیدگاه سرمایه‌گذاران، اعتبار مدیریت بر اساس عملکرد معیار سود در هنگام دریافت گزارش با بند مسئله عمده حسابرسی تفاوت چندانی ندارد (۳/۵۸۸ در مقابل ۳/۴۶۸ در مقابل ۳/۴۶۸ عدم تحقق سود برآوردی تحلیلگر). با این حال، سرمایه‌گذارانی که گزارش بدون بند مسئله عمده حسابرسی دریافت کرده‌اند، در زمان تحقق سود برآوردی تحلیلگر اعتبار بیشتری برای مدیریت قائل هستند نسبت به زمانی که سود برآوردی تحلیلگر محقق نشود (۳/۹۰۱ در مقابل ۳/۳۵۵). با این حال، تحلیل دقیق به نتایج حاصل از آزمون تحلیل واریانس بستگی دارد.

جدول (۲): آمار توصیفی متغیر وابسته اعتبار مدیریت (افراد حرفه)

ردیف‌ها	عملکرد معیار سود		نوع گزارش حسابرس
	عدم تحقق سود برآوردی تحلیلگر	تحقق سود برآوردی تحلیلگر	
گزارش حسابرس با بند مسئله عمده حسابرسی			
۳/۵۲۸	۳/۴۶۸	۳/۵۸۸	میانگین
۰/۳۷۶	۰/۴۰۳	۰/۳۴۵	انحراف معیار
۴۸	۲۴	۲۴	تعداد
گزارش حسابرس بدون بند مسئله عمده حسابرسی			
۳/۶۲۸	۳/۳۵۵	۳/۹۰۱	میانگین
۰/۵۵۰	۰/۳۷۹	۰/۵۶۵	انحراف معیار
۴۸	۲۴	۲۴	تعداد
ستون‌ها			
۳/۵۷۸	۳/۴۱۲	۳/۷۴۴	میانگین
۰/۴۷۲	۰/۳۹۱	۰/۴۹۰	انحراف معیار
۹۶	۴۸	۴۸	تعداد

آزمون تحلیل واریانس

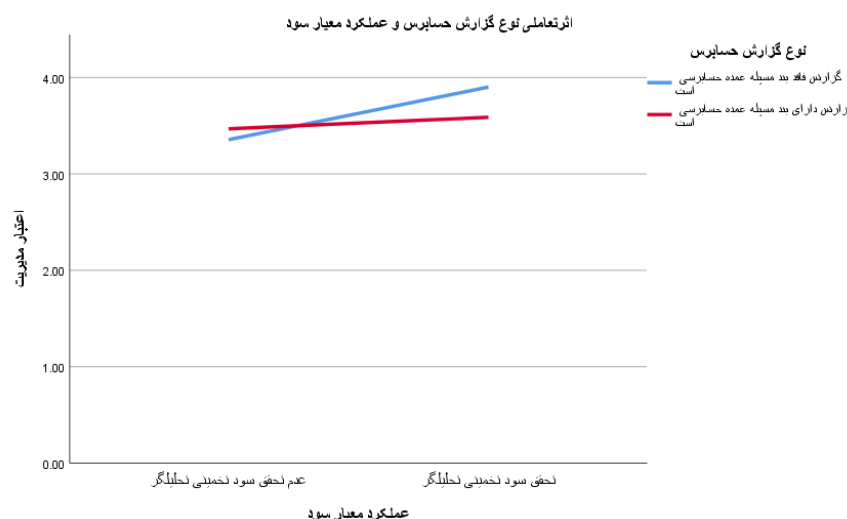
اطلاعات مربوط به اثرات اصلی و اثر تعاملی دو عامل با متغیر وابسته اعتبار مدیریت از دیدگاه سرمایه‌گذاران حرفه‌ای در جدول (۳) ارائه شده است. سطح معناداری آماره F برای متغیر نوع گزارش حسابرس نشان می‌دهد که نوع گزارش حسابرس بر اعتبار مدیریت تأثیری ندارد. به بیان دقیق‌تر، با نگاهی به مقادیر میانگین گزارش شده در بخش آمار توصیفی، می‌توان استدلال نمود که سرمایه‌گذاران در شرایطی که گزارش حسابرس دارای بند مسئله عمده حسابرسی است نسبت به گزارش حسابرس بدون بند مسئله عمده حسابرسی، اعتبار مدیریت را تقریباً مشابه ارزیابی کرده‌اند (۳/۵۲۸ در مقابل ۳/۶۲۸). بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد می‌توان ادعا کرد که فرضیه صفر مبنی بر برابری میانگین‌ها، تأیید می‌شود. افزون بر این، اندازه اثر برای متغیر "نوع گزارش حسابرس"، ۰/۰۱۴ به‌دست آمده است. این عدد بسیار کم است و غیر معنادار بودن نوع گزارش حسابرس بر اعتبار مدیریت را نشان می‌دهد. همچنین، نتایج نشان داد که اثر تعاملی میان دو متغیر نوع گزارش حسابرس و عملکرد معیار سود معنادار است (سطح معناداری: ۰/۰۱۸). به این معنی که اثر عامل نوع گزارش حسابرس بر اعتبار مدیریت به این بستگی دارد که چه سطحی از عامل دیگر (عملکرد معیار سود) اجرا شده است (به بیان دقیق‌تر سود برآوردی تحلیلگر محقق شده

است یا خیر). این نتیجه با مشاهده نمودارهای خطی این دو عامل در نمودار (۳) نیز قابل استنباط است. منحنی‌های متقاطع به معنی وجود اثر تعامل بین دو عامل می‌باشد. افزون بر این، اندازه اثر برای متغیر "نوع گزارش حسابرسی" عملکرد معیار سود "، $0/06$ ، به‌دست آمده است؛ که اثر متوسط "نوع گزارش حسابرسی" عملکرد معیار سود "، بر اعتبار مدیریت را نشان می‌دهد؛ بنابراین فرضیه دوم پژوهش تأیید می‌شود. لازم به ذکر است اندازه اثر عددی بین صفر تا یک است و مقادیر نزدیک به یک آن نشان‌دهنده تأثیر بیشتر آن فاکتور بر متغیر وابسته است. اندازه اثر $0/01$ ، $0/06$ و $0/14$ یا بالاتر به ترتیب بیانگر اثر کوچک، متوسط و بزرگ است.

جدول (۳): تحلیل واریانس بین گروهی متغیر وابسته اعتبار مدیریت (افراد حرفه)

منبع تغییر	مجموع مجذور انحرافات	درجه آزادی	آماره F	معناداری	آماره اثر (Eta-Squared)
نوع گزارش حسابرسی	$0/243$	۱	$1/305$	$0/256$	$0/014$
عملکرد معیار سود	$2/657$	۱	$14/261$	$0/000$	$0/134$
نوع گزارش حسابرسی * عملکرد معیار سود	$1/090$	۱	$5/852$	$0/018$	$0/06$
خطا	$17/138$	۹۲	-	-	-

مطابق جدول (۳) تعامل معنی‌داری بین نوع گزارش حسابرسی و عملکرد معیار سود بر اعتبار مدیریت از دیدگاه سرمایه‌گذاران وجود دارد. به منظور تعیین منبع احتمالی تعامل معنی‌دار و جهت آن از روش‌های زیر استفاده می‌کنیم: (۱) ترسیم نمودار خطی (مانند نمودار (۳)، (۲) تقسیم‌بندی داده‌ها با تمرکز بر یک گروه از متغیر مستقل در یک زمان (جدول (۴) و (۳) تعیین اثرات ساده (جدول (۵).

نمودار (۳): اثر تعاملی نوع گزارش حسابرسی و عملکرد معیار سود (افراد حرفه)

جدول (۴): آزمون t مستقل (افراد حرفه)

سطوح مختلف عملکرد معیار سود		آزمون t		سطح معناداری	
تحرک	تحرک	آماره F	سطح معناداری	آماره t	درجه آزادی
تحقق سود برآوردی تحلیلگر	اعتبار مدیریت	$5/735$	$0/062$	$-2/060$	۴۶
عدم تحقق سود برآوردی تحلیلگر	اعتبار مدیریت	$0/169$	$0/683$	$1/323$	۴۶
				$45/859$	$0/192$

جدول (۵): اثرات ساده نوع گزارش حسابرسی بر اعتبار مدیریت (افراد حرفه)

منبع تغییر	مجموع مجذور انحرافات	درجه آزادی	آماره F	معناداری
اثر نوع گزارش حسابرسی زمانی که سود برآوردی تحلیلگر محقق شود.	$0/928$	۱	$4/968$	$0/028$
اثر نوع گزارش حسابرسی زمانی که سود برآوردی تحلیلگر محقق نشود.	$0/270$	۱	$1/452$	$0/231$

در مجموع مطابق با جداول (۴)، (۵) و نمودار (۳)، نتایج حاکی از آن است نوع گزارش حسابرس بر درک سرمایه‌گذاران از اعتبار مدیریت در زمانی که سود برآوردی تحلیلگر محقق شود، تأثیر منفی و معنی‌داری دارد؛ به عبارت دیگر، زمانی که مسائل عمده حسابرسی در گزارش حسابرس درج می‌شود و سود با پیش‌بینی تحلیلگران مطابقت دارد. سرمایه‌گذاران دیدگاه شکاکانه و بدبینانه‌تری نسبت به مدیریت دارند و در نگاه آنان اعتبار مدیریت کاهش می‌یابد.

آمار توصیفی طرح عاملی

اطلاعات مربوط به میانگین و انحراف معیار اعتبار مدیریت از دیدگاه سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای (افراد دانشگاهی) در سطوح نوع گزارش حسابرس و عملکرد معیار سود در جدول (۶)، ارائه شده است. نتایج نشان می‌دهد که تفاوت معناداری بین میانگین‌ها در دو وضعیت گزارش حسابرس — «دارای بند مسئله عمده حسابرسی» و «فاقد بند مسئله عمده حسابرسی» — وجود ندارد. به صورت مشخص، مقادیر میانگین در این دو وضعیت (۳/۶۹۲ در مقابل ۳/۵۹۱ و ۳/۳۳۴ در مقابل ۳/۱۳۴) تفاوت چشمگیری را نشان نمی‌دهند. به طور کلی، مقایسه مقادیر میانگین‌ها "فارغ از آنکه سود تخمینی تحلیلگر محقق شود یا خیر"، نشان می‌دهد زمانی که گزارش حسابرس دارای بند مسئله عمده حسابرسی است نسبت به زمانی که گزارش حسابرس فاقد بند مسئله عمده حسابرسی است، اعتبار مدیریت از دیدگاه سرمایه‌گذاران تغییر چندانی نمی‌کند (۳/۵۱۳ در مقابل ۳/۳۶۳). بر این اساس، می‌توان بیان کرد که «نوع گزارش حسابرس» عامل مؤثری بر اعتبار مدیریت نیست. همچنین، تحلیل مقایسه میانگین‌ها نشان می‌دهد که بین وضعیت‌هایی که «سود برآوردی تحلیلگر محقق شده» و «سود برآوردی تحلیلگر محقق نشده» تفاوت قابل توجهی (۳/۶۹۲ در مقابل ۳/۳۳۴ و ۳/۵۹۱ در مقابل ۳/۱۳۴) وجود دارد. به طور مشخص، مقایسه مقادیر میانگین مستقل از "نوع گزارش حسابرس (دارای بند مسئله عمده حسابرسی یا بدون بند مسئله عمده حسابرسی)"، نشان می‌دهد زمانی که سود برآوردی تحلیلگر محقق شود نسبت به زمانی که سود برآوردی تحلیلگر محقق نشود، سرمایه‌گذاران اعتبار بیشتری برای مدیریت قائل هستند (۳/۶۴۲ در مقابل ۳/۲۳۴)؛ بنابراین می‌توان بیان کرد تحقق یا عدم تحقق سود برآوردی تحلیلگر عاملی تأثیرگذار بر اعتبار مدیریت می‌باشد. با این حال، تحلیل دقیق به نتایج حاصل از آزمون تحلیل واریانس بستگی دارد.

جدول (۶): آمار توصیفی متغیر وابسته اعتبار مدیریت (افراد دانشگاهی)

ردیف‌ها	عملکرد معیار سود		نوع گزارش حسابرس
	عدم تحقق سود برآوردی تحلیلگر	تحقق سود برآوردی تحلیلگر	
گزارش حسابرس با بند مسئله عمده حسابرسی			
۳/۵۱۳	۳/۳۳۴	۳/۶۹۲	میانگین
۰/۴۷۲	۰/۳۹۰	۰/۴۸۷	انحراف معیار
۴۰	۲۰	۲۰	تعداد
گزارش حسابرس بدون بند مسئله عمده حسابرسی			
۳/۳۶۳	۳/۱۳۴	۳/۵۹۱	میانگین
۰/۵۶۵	۰/۵۹۳	۰/۴۳۸	انحراف معیار
۴۰	۲۰	۲۰	تعداد
ستون‌ها			
۳/۴۳۸	۳/۲۳۴	۳/۶۴۲	میانگین
۰/۵۲۳	۰/۵۰۶	۰/۴۶۰	انحراف معیار
۸۰	۴۰	۴۰	تعداد

آزمون تحلیل واریانس

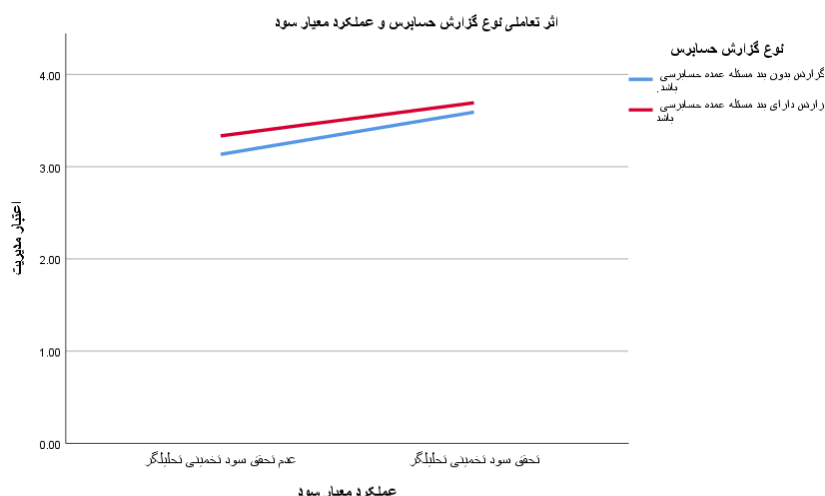
مطابق جدول (۷)، نتایج تحلیل واریانس مربوط به اعتبار مدیریت از دیدگاه سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای (افراد دانشگاهی) نشان می‌دهد که نوع گزارش حسابرس معنادار نیست (آماره F: ۱/۹۴۶؛ سطح معناداری: ۰/۱۶۷)؛ بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد می‌توان ادعا نمود که فرضیه صفر مبنی بر برابری میانگین‌ها، تأیید می‌شود؛ به عبارت دیگر، گزارش حسابرس با بند مسئله عمده حسابرسی، نسبت به گزارش حسابرس بدون بند مسئله عمده حسابرسی، بر اعتبار مدیریت تأثیر معناداری نداشته

و با توجه به مقادیر میانگین مشاهده شده در بخش آمار توصیفی می‌توان استدلال نمود که سرمایه‌گذاران در حالتی که گزارش حسابرس دارای بند مسئله عمده حسابرسی است نسبت به گزارش حسابرس بدون بند مسئله عمده حسابرسی، تفاوت قابل‌ملاحظه‌ای در ادراک خود از اعتبار مدیریت نداشته‌اند ($3/513$ در مقابل $3/363$). افزون بر این، اندازه اثر برای متغیر "نوع گزارش حسابرس"، $0/025$ به‌دست آمده است. این عدد کم است و غیر معنادار بودن نوع گزارش حسابرس بر اعتبار مدیریت را نشان می‌دهد.

همچنین نتایج نشان می‌دهد که اثر تعاملی میان دو متغیر نوع گزارش حسابرس و عملکرد معیار سود معنادار نیست (سطح معناداری: $0/65$). به این معنی که اثر عامل نوع گزارش حسابرس بر اعتبار مدیریت به این بستگی ندارد که چه سطحی از عامل دیگر (عملکرد معیار سود) اجرا شده است (به بیان دقیق‌تر سود برآوردی تحلیلگر محقق شده است یا خیر). این نتیجه با مشاهده نمودارهای خطی این دو عامل در نمودار ۴ نیز قابل استنباط است. منحنی‌های موازی به معنی نبود اثر تعامل بین دو عامل می‌باشد. افزون بر این، اندازه اثر برای متغیر "نوع گزارش حسابرس*عملکرد معیار سود"، $0/003$ به‌دست آمده است. این عدد بسیار کم است و غیر معنادار بودن "نوع گزارش حسابرس*عملکرد معیار سود"، بر اعتبار مدیریت را نشان می‌دهد؛ بنابراین فرضیه دوم پژوهش رد می‌شود.

جدول (۷): تحلیل واریانس بین‌گروهی متغیر وابسته اعتبار مدیریت (افراد دانشگاهی)

منبع تغییر	مجموع مجذور انحرافات	درجه آزادی	آماره F	معناداری	آماره اثر (Eta-Squared)
نوع گزارش حسابرس	۰/۴۵۵	۱	۱/۹۴۶	۰/۱۶۷	۰/۰۲۵
عملکرد معیار سود	۳/۳۲۵	۱	۱۴/۲۳۶	۰/۰۰۰	۰/۱۵۸
نوع گزارش حسابرس*عملکرد معیار سود	۰/۰۴۹	۱	۰/۲۰۸	۰/۶۵	۰/۰۰۳
خطا	۱۷/۷۵۱	۷۶	-	-	-

نمودار (۴): اثر تعاملی نوع گزارش حسابرس و عملکرد معیار سود (افراد دانشگاهی)

آزمون تحلیل واریانس (تحلیل کلی)

مطابق جدول ۸، نتایج تحلیل واریانس سه عاملی نشان داد که عملکرد معیار سود تأثیر معنادار و قوی بر اعتبار مدیریت دارد ($p < 0/01$, $F_{3,1} = 765$). همچنین نوع سرمایه‌گذار بر اعتبار مدیریت تأثیرگذار بود ($p = 0/04$, $F_{1,1} = 112$). در مقابل نوع گزارش حسابرس تأثیر معناداری بر اعتبار مدیریت نداشت ($\eta^2 = 0/24$, $F_{1,1} = 398$, $p < 0/529$). تعاملات دوگانه و سه‌گانه معنادار نبودند. به‌طورکلی نتایج نشان می‌دهد که در فرایند اعتبار مدیریت، اطلاعات مرتبط با عملکرد سود نقش محوری دارد و اگرچه نوع سرمایه‌گذار تا حدی تفاوت ایجاد می‌کند، اما نوع گزارش تأثیر قابل‌توجهی بر اعتبار مدیریت ندارد. از منظر تئوریک، این نتایج بیانگر آن است که سرمایه‌گذاران بیش از کیفیت گزارش حسابرسی، به شاخص‌های سودآوری شرکت واکنش نشان می‌دهند.

جدول (۸): تحلیل واریانس بین گروهی متغیر وابسته اعتبار مدیریت (تحلیل کلی با نوع سرمایه گذار)

منبع تغییر	مجموع مجذور انحرافات	درجه آزادی	آماره F	معناداری	آماره اثر Eta- (Squared)	نتیجه
نوع سرمایه گذار	۰/۸۵۳	۱	۴/۱۱۲	۰/۰۴۴	۰/۰۲۴	معنادار؛ اندازه اثر کوچک
نوع گزارش حسابرس	۰/۰۸۳	۱	۰/۳۹۸	۰/۵۲۹	۰/۰۰۲	غیر معنادار
عملکرد معیار سود	۶/۵۹۲	۱	۳۱/۷۶۵	۰/۰۰۰	۰/۱۵۹	معنادار؛ اندازه اثر بزرگ
نوع سرمایه گذار* نوع گزارش حسابرس	۰/۵۰۲	۱	۲/۴۱۹	۰/۱۲۲	۰/۰۱۴	غیر معنادار
نوع سرمایه گذار* عملکرد معیار سود	۰/۰۱۶	۱	۰/۰۷۷	۰/۷۸۲	۰/۰۰۰	غیر معنادار
نوع گزارش حسابرس* عملکرد معیار سود	۰/۷۵۵	۱	۳/۶۳۶	۰/۰۵۸	۰/۰۲۱	در آستانه معنادار
نوع گزارش حسابرس* نوع سرمایه گذار* عملکرد معیار سود	۰/۲۹۵	۱	۱/۴۲۳	۰/۲۳۵	۰/۰۰۸	غیر معنادار
خطا	۳۴/۸۶۳	۱۶۸	-	-	-	-

بحث و نتیجه گیری

گزارش حسابرس یکی از معدود افشاگری‌هایی است که سرمایه‌گذاران در مورد فرآیند حسابرسی دریافت می‌کنند. با این حال، از نظر تاریخی، گزارش حسابرسی مرسوم بسیار استاندارد شده است و مانند تعداد محدودی از سایر افشاهای مرتبط با حسابرسی که توسط تدوین‌کنندگان استاندارد الزام شده است، اطلاعات بسیار کمی از شرکت را در اختیار استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی قرار داده است (چرچ، دیویس و مک کراکن^۱، ۲۰۰۸؛ ماک، بیدارد، کورام و همکاران^۲، ۲۰۱۳). در نتیجه، یک محیط اطلاعاتی وجود دارد که در آن سرمایه‌گذاران خیلی کمتر از حسابرس یا مدیریت در مورد حسابرسی می‌دانند. برای رسیدگی به این مسئله، هیئت نظارت بر حسابداری شرکت‌های سهامی عام، استاندارد جدیدی را تصویب کرد که حسابرسان را ملزم به افشای موضوعات کلیدی در گزارش حسابرسی می‌کند. موضوعات کلیدی حسابرسی، موضوعاتی هستند که به کمیته حسابرسی ابلاغ می‌شوند یا لازم است به آن‌ها ابلاغ شوند و شامل موارد زیر می‌شوند: (۱) مربوط به حساب‌ها یا افشاهایی هستند که برای صورت‌های مالی با اهمیت هستند؛ و (۲) شامل "قضاوت چالش‌برانگیز، ذهنی یا پیچیده حسابرس" است. به عنوان بخشی از افشا، حسابرسان باید نحوه برخورد با موضوعات کلیدی را در حسابرسی توصیف کنند و شرحی از رویه‌های حسابرسی مورد استفاده و نتیجه آن رویه‌ها را ارائه نمایند (هیئت نظارت بر حسابداری شرکت سهامی عام، ۲۰۱۷). در ایران سازمان حسابرسی در اقدامی هماهنگ با مراجع حرفه‌ای بین‌المللی، استاندارد حسابرسی ۷۰۱ با عنوان "اطلاع‌رسانی مسائل عمده حسابرسی در گزارش حسابرس مستقل" در سال ۱۴۰۰ تصویب نمود و رعایت آن برای حسابرسی صورت‌های مالی شرکت‌هایی که دوره‌ی مالی آن‌ها از اول فروردین ماه ۱۴۰۱ و بعد از آن آغاز می‌شود، لازم‌الاجرا شد. از سوی دیگر سود هر سهم یکی از شاخص‌های اصلی در ارزیابی عملکرد شرکت و اعتبار مدیریت می‌باشد زیرا به عنوان شاخص حیاتی برای سودآوری و سلامت مالی یک شرکت عمل می‌کند. بنابراین، پژوهش حاضر به بررسی رابطه مسائل عمده حسابرسی، عملکرد معیار سود و اعتبار مدیریت به روش آزمایشی می‌پردازد.

نتایج حاصل از بررسی فرضیه‌ی اول نشان داد که درج مسائل عمده در گزارش حسابرس از دیدگاه سرمایه‌گذاران (حرفه‌ای و غیرحرفه‌ای) تأثیر معناداری بر اعتبار مدیریت ندارد؛ زیرا سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای به دلیل محدودیت‌های شناختی و سواد مالی، توانایی تحلیل این مسائل پیچیده، قضاوتی و ذهنی را ندارند. این سرمایه‌گذاران اغلب از میان‌برهای شناختی ساده‌تری نظیر سود خالص، قیمت سهم و اخبار روزمره برای ارزیابی اعتبار مدیریت استفاده می‌کنند. گزارش حسابرسی استاندارد شده یا گزارش استاندارد حاوی مسائل عمده پیچیده، به دلیل "بار شناختی بالا"، در نگاه آنان نادیده گرفته می‌شود. افزون بر این، از دید سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای، مسائل عمده حسابرسی غالباً به عنوان "زبان کلیشه‌ای و استاندارد" تلقی می‌شوند که بخشی

¹ Church, Davis & McCracken

² Mock, Bédard, Coram & et al

اجباری از گزارش حسابرسی است و ماهیت خاص شرکت را به طور مؤثر منتقل نمی کند؛ بنابراین از دیدگاه آن ها، مسائل عمده حسابرسی تأثیر معناداری بر اعتبار مدیریت ندارد.

از سوی دیگر، افشای مسائل عمده حسابرسی نشان می دهد که ریسک های تجاری قابل توجهی وجود دارد. با این حال، زمانی که مسائل عمده حسابرسی در گزارش حسابرسی افشا می شود و تغییری در اظهارنظر حسابرسی ایجاد نمی کند، سرمایه گذار حرفه ای مطمئن می شود که مدیریت آن ریسک ها را شناسایی کرده و آن ها را به شیوه ای منطبق با استانداردهای حسابداری برطرف کرده است؛ بنابراین افشای مسائل عمده حسابرسی باعث کاهش عدم تقارن اطلاعاتی میان مدیریت و سرمایه گذاران می شود و تأثیری بر اعتبار مدیریت ندارد. افزون بر این، سرمایه گذاران حرفه ای، مسائل عمده حسابرسی را عمدتاً به عنوان بیانیه هایی در مورد عدم قطعیت می بینند، نه لزوماً سوء مدیریت یا تقلب. این امر بیانگر آن است که مسائل عمده حسابرسی ممکن است صرفاً باعث افزایش درک از ریسک شوند، اما تا زمانی که با شواهد عینی از مدیریت سود یا رفتار غیراخلاقی ترکیب نشوند، تأثیر قابل توجهی بر ارزیابی "اعتبار مدیریت" ندارند؛ بنابراین، مسائل عمده حسابرسی از دیدگاه سرمایه گذاران حرفه ای تأثیر معناداری بر اعتبار مدیریت ندارد. نتایج این پژوهش با یافته های اوزلانسکی (۲۰۱۹)، کارور و ترینکل (۲۰۱۷) همسو است و با یافته های داکسی^۱ (۲۰۱۴)، کلتون و مونتگ (۲۰۱۸) و راپلی و همکاران (۲۰۲۱) همخوانی ندارد.

همچنین، نتایج حاصل از بررسی فرضیه ی دوم نشان داد که درج مسائل عمده در گزارش حسابرسی همراه با تحقق سود مطابق با پیش بینی تحلیلگران، باعث می شود که سرمایه گذاران حرفه ای دیدگاه شکاکانه تری نسبت به مدیریت اتخاذ کرده و اعتبار مدیریت کاهش یابد. این واکنش با چارچوب نظری مدیریت سود قابل تبیین است؛ بدین معنا که تعامل «تحقق سود (عملکرد معیار سود)» و «مسئله عمده حسابرسی» از دیدگاه سرمایه گذاران حرفه ای به عنوان سیگنالی از مدیریت سود تهاجمی و تلاش مدیریت برای پنهان کردن ضعف های بنیادین تلقی می شود. طبق تئوری نمایندگی، بین مدیریت و سهامداران تضاد منافع وجود دارد و افشای مسائل عمده حسابرسی می تواند این تضاد را برجسته تر کند. زمانی که سود تخمینی تحلیلگر محقق شود، سرمایه گذاران حرفه ای ممکن است درج مسائل عمده حسابرسی را به عنوان نشانه ای از تلاش مدیریت برای پنهان کردن مشکلات اساسی شرکت تفسیر کنند. این امر باعث کاهش اعتماد آن ها به صداقت و شفافیت مدیریت می شود. از سوی دیگر، بر اساس تئوری بار اطلاعاتی، درج مسائل عمده حسابرسی در گزارش حسابرسی می تواند باعث افزایش حجم اطلاعات ارائه شده شود. اگرچه سرمایه گذاران حرفه ای توانایی بیشتری در پردازش اطلاعات دارند، اما پیچیدگی و جزئیات مسائل عمده حسابرسی ممکن است باعث ایجاد سردرگمی یا برداشت های منفی درباره عملکرد مدیریت شود. به ویژه زمانی که سود تخمینی تحلیلگر محقق شده باشد، سرمایه گذاران ممکن است تصور کنند که مدیریت از تکنیک های دستکاری سود استفاده کرده تا انتظارات بازار را برآورده کند. نتایج این بخش یافته های کارور و ترینکل (۲۰۱۷) را تأیید می کند. به طور کلی، نتایج نشان می دهد که مطابق با نگرانی های تهیه کنندگان، درج مسائل عمده در گزارش حسابرسی می تواند علی رغم اطمینان حسابرسی از انطباق انتخاب های حسابداری مدیریت با استانداردهای حسابداری، تأثیر منفی بر دیدگاه سرمایه گذاران نسبت به مدیریت داشته باشد (هیئت نظارت بر استانداردهای حسابداری شرکت سهامی عام، ۲۰۱۴ و ۲۰۱۶ ج). شایان ذکر است در نگاه سرمایه گذاران غیر حرفه ای عملکرد معیار سود تأثیری در رابطه بین مسئله عمده حسابرسی و اعتبار مدیریت ندارد. نتایج این بخش با یافته های کارور و ترینکل (۲۰۱۷) همخوانی ندارد. افزون بر این، تنها عامل مؤثر بر اعتبار مدیریت از دیدگاه سرمایه گذاران غیر حرفه ای، عملکرد معیار سود است.

پیشنهادهات

همانطور که در نتایج ذکر شد از دیدگاه سرمایه گذاران غیر حرفه ای، مسائل عمده حسابرسی به تنهایی و همراه با تحقق سود مطابق پیش بینی تحلیلگران بر اعتبار مدیریت تأثیر ندارد. لذا به سازمان بورس توصیه می گردد که شرکت ها را ملزم کند که یک خلاصه یک صفحه ای و نموداری از گزارش حسابرسی (با تمرکز بر مسائل عمده حسابرسی و نوع اظهارنظر) با استفاده از زبان غیر فنی و به صورت بصری در کنار گزارش اصلی، در سامانه کدال منتشر کنند. به سازمان حسابرسی پیشنهاد می شود با

¹ Doxey

همکاری نهادهای مالی، دوره‌های آموزشی فشرده و رایگان (وبینار، ویدئوهای کوتاه) برای سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای با تمرکز بر نحوه تفسیر مسائل عمده حسابرسی طراحی و گذراندن آن را برای دریافت کد بورسی الزامی کنند. در خصوص پژوهش‌های آتی به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود جهت بررسی رابطه مسائل عمده حسابرسی، عملکرد معیار سود و اعتبار مدیریت، از روش‌های دیگر (مانند استفاده از روش‌های آرشویی و داده‌های بازار) استفاده کنند. همچنین توصیه می‌شود تأثیر تکرار مسائل عمده حسابرسی در طول زمان و مسائل عمده حسابرسی چندگانه را بر اعتبار مدیریت ارزیابی کنند.

محدودیت‌های پژوهش

سناریوهای تجربی به‌واسطه‌ی ماهیت خود، به‌صورت کامل شرایط تصمیم‌گیری دنیای واقعی را بازتولید نمی‌کنند؛ زیرا محدودیت‌ها و ساده‌سازی‌هایی بر رفتار آزمودنی‌ها تحمیل می‌شود. به عنوان مثال، در آزمایش ما آزمودنی‌ها از استفاده از منابع آموزشی یا مشارکت در بحث‌های گروهی منع شده بودند. از دیگر محدودیت‌های مهم پژوهش ما، مشکلات روش شناختی است که از تأثیر متغیرهای محیطی و ویژگی‌های آزمودنی‌ها ناشی می‌شود. چالش‌های لجستیکی شامل دشواری گردآوری شرکت‌کنندگان دانشگاهی و حرفه‌ای در محیط آزمایشگاهی، به دلیل محدودیت‌های زمانی آنان بود. با این حال، برای کاهش تأثیر این عوامل: تمام آزمودنی‌ها تحت شرایط آزمایشی یکسان قرار گرفتند، اطلاعات پیشینه و دستورالعمل‌های یکسان دریافت کردند و زمان یکسانی برای پاسخگویی به سؤالات در اختیار داشتند. افزون بر این، نظارت دقیق محقق بر روند اجرای پژوهش مانع از استفاده غیرمجاز از ابزارهای کمکی شد. در نتیجه، با لحاظ نمودن این کنترل‌ها، تأثیر متغیرهای محیطی به حداقل رسید و احتمال تحریف نتایج کاهش یافت.

منابع

- افخمی، محمد؛ و نقی فاضلی. (۱۴۰۳). تأثیر افشای مسائل عمده حسابرسی در گزارش حسابرس مستقل بر حق الزحمه حسابرسی و تأخیر در صدور گزارش حسابرس. **پژوهش‌های حسابرسی حرفه‌ای** ۴(۱۵): ۲۹-۸.
- جعفری نسب کرمانی، ندا؛ علی رحمانی؛ مهناز ملانظری؛ مسعود عزیز خانی و موسی بزرگ اصل. (۱۳۹۸). شناسایی و افشای موضوع‌های کلیدی حسابرسی در گزارش حسابرس: دیدگاه حسابرسان ایرانی. **دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت** ۸(۲۹): ۲۲۹-۲۴۲.
- حیدری، زهره؛ و شهناز مشایخ. (۱۴۰۴). پیامدهای افشای مسائل عمده حسابرسی بر قضاوت و تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران. **پژوهش‌های تجربی حسابداری** ۱۵(۵۵): ۸۴-۵۳.
- سازمان حسابرسی. (۱۴۰۱). **استاندارد حسابرسی ۷۰۱**. اطلاع‌رسانی مسائل عمده حسابرسی در گزارش حسابرس مستقل. صدری، ندا؛ و محمدحسین رنجبر. (۱۴۰۴). تأثیر موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح شرکت و در سطح حساب بر هم‌زمانی قیمت سهام با توجه به مالکیت نهادی دولتی و غیردولتی. **دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت** ۱۴(۱): ۱۵۰-۱۳۱.
- کوشان‌فر، فروزنده؛ زهرا گلچین و مریم میرزایی. (۱۴۰۲). موضوعات کلیدی حسابرسی (استاندارد بین‌المللی شماره ۷۰۱ حسابرسی) و رفتار گزارشگری مالی. **حسابداری و فناوری‌های نوین** ۴(۵): ۷۷-۵۵.
- ملکان، محدثه؛ میثم کرم‌لو و علی حاتمی. (۱۴۰۱). بررسی ارتباط چرخش حسابرس و افشاء موضوعات کلیدی حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. **نهمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، حسابداری و توسعه اقتصادی**، تفلیس، گرجستان.

- Abernathy, J.L., B. Beyer, A.D. Gross, & E.T. Rapley. (2017). Income statement reporting discretion allowed by FIN 48: Interest and penalty expense classification. **Journal of the American Taxation Association** 39(1): 45–66.
- Alqam, M., Y. Hamshari & H. Ali. (2021). The mediating effects of key audit matters on the relationship between audit quality and earnings management: evidence from Jordan. **Humanities and Social Sciences Letters** 9(4): 403–416.
- Asyiqin Abu, N., R. Jaffar, M. Rahmat & M. Sabri Hassan. (2021). Key Audit Matters and Investors' Reactions. **Management And Accounting Review** 20(3): 159–185.
- Barnea, A., J. Ronen & S. Sadan. (1976). Classificatory smoothing of income with extraordinary items. **The Accounting Review** 51(1): 110–122.
- Bartov, E., D. Givoly & C. Hayn. (2002). The rewards to meeting or beating earnings expectations. **Journal of Accounting and Economics** 33(2): 173–204.
- Beatty, A., & J. Weber. (2006). Accounting discretion in fair value estimates: An examination of SFAS 142 goodwill impairments. **Journal of Accounting Research** 44(2): 257–288.
- Brown, L. (2001). A temporal analysis of earnings surprises: Profits versus losses. **Journal of Accounting Research** 39(2): 221–241.
- Burke, J.J., R. Hoitash, U. Hoitash & S. Xiao. (2023). The Disclosure and Consequences of U.S. Critical Audit Matters. **The Accounting Review** 98(2): 59–95.
- Camacho Miñano, M., D. Campa & L. Parte. (2024). Earnings management reactions to key audit matters. **Global Policy** 15(7): 115–130.
- Carver, B., & B.S. Trinkle. (2017). **Nonprofessional Investors' Reactions to the PCAOB's Proposed Changes to the Standard Audit Report**. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2930375>
- Carver, B., L. Muriel & B. Trinkel. (2023). Does the Reporting of Critical Audit Matters Affect Nonprofessional Investors' Perceptions of Auditor Credibility, Information Overload, Audit Quality, and Investment Risk, **Behavioral Research In Accounting** 35(1): 21–44.
- Chang, Y.T., W. Chi & D.N. Stone. (2024). Is client specific information useful to investors? Evidence from key audit matter reports. **Journal of Accounting, Auditing and Finance** 39(3): 786–806.
- Chen, F., S. Peng, S. Xue, Z. Yang & F. Ye. (2016). Do audit clients successfully engage in opinion shopping? Partner-level evidence. **Journal of Accounting Research** 54(1): 79–112.
- Chen, X., M. Li, D. Nduakoh & L.N.B. Yau. (2025). Mandatory disclosure of key audit matters and the choice of earnings management. **Accounting and Finance, Accounting and Finance Association of Australia and New Zealand** 65(1): 251–288.
- Christensen, B., S. Glover & C. Wolfe. (2014). Do critical audit matters paragraphs in the audit report change nonprofessional investors' decision to invest? **Auditing: A Journal of Practice & Theory** 33(4): 71–93.
- Church, B.K., S.M. Davis & S.A. McCracken. (2008). The auditor's reporting model: A literature overview and research synthesis. **Accounting Horizons** 22(1): 69–90.
- DeAngelo, L.E. (1981). Auditor size and audit quality. **Journal of Accounting and Economics** 3(3): 183–199.
- Dechow, P.M., & I.D. Dichev. (2002). The quality of accruals and earnings: The role of accrual estimation errors. **The Accounting Review** 77 (Supplement): 35–59.
- Dechow, P.M., R.G. Sloan & A.P. Sweeney. (1996). Causes and consequences of earnings manipulation: an analysis of firms subject to enforcement actions by the SEC. **Contemporary Accounting Research** 3(1): 1–36.
- DeFond, M., & J. Zhang. (2014). A review of archival auditing research. **Journal of Accounting and Economics** 58(2–3): 275–326.

- Deneuve, E. (2023). **Three essays on key audit matters dissimilarity**. ESSEC Business School (France): Ph.D. Thesis.
- Doxey, M.M. (2014). The effects of auditor disclosures regarding management estimates on financial statement users' perceptions and investments. **Working Paper**, University of Alabama.
- FedEx. (2016). **Comment letter in response to PCAOB Rulemaking Docket**. No. 034. August 15.
- FRC. (2015) **Extended Audit report's reports – a further review of experience**.
- Gajdosikova, D., K. Valaskova & P. Durana. (2022). Earnings management and corporate performance in the scope of firm-specific features. **Journal of Risk and Financial Management** 15(10): 1-18.
- Gaynor, L.M., A.S. Kelton, M. Mercer & T.L. Yohn. (2016). Understanding the relationship between financial reporting quality and audit quality. **Auditing: A Journal of Practice & Theory** 35(4): 1-22.
- Guidry, F., A.J. Leone & S. Rock. (1999). Earnings-based bonus plans and earnings management by business-unit managers. **Journal of Accounting and Economics** 26(1-3): 113-142.
- Habib, A., D. Ranasinghe, J.Y. Wu, P.K. Biswas & F. Ahmad. (2022) Real earnings management: a review of the international literature. **Accounting and Finance** 62(4): 4279-4344.
- Healy, P. (1985). The effect of bonus schemes on accounting decisions. **Journal of Accounting and Economics** 7(1-3): 85-107.
- Healy, P.M., & J.M. Wahlen. (1999) A review of the earnings management literature and its implication for standard setting. **Accounting Horizons** 13: 365-383. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.156445>
- Hirshleifer, D., & S. Teoh. (2003). Limited attention, information disclosure, and financial reporting. **Journal of Accounting and Economics** 36(1-3): 337- 386.
- Hu, Z., Y. Li, B. Lin & C. Kleinman. (2022). The impact of key audit matter reporting on analyst forecast accuracy and forecast dispersion: evidence from Chinese listed firms. **Managerial Auditing Journal** 38(3): 288 -313.
- IAASB (2012 b). **Invitation to comment – Improving the auditor's report**.
- IAASB (International Auditing and Assurance Standards Board). (2015) **International Standard on Auditing (ISA) 701 Communicating Key Audit Matters in the Independent Auditor's Report**.
- IAASB. (2013). **Exposure draft –Reporting on audited financial statements: Proposed new and revised international standards on auditing (ISAs)**.
- Kelton, A.S., & N.R. Montague. (2018). The unintended consequences of uncertainty disclosures made by auditors and managers on nonprofessional investor judgments. **Accounting, Organizations & Society** 65: 44-55.
- Koonce, L., & M. G. Lipe. (2010). Earnings trend and performance relative to benchmarks: How consistency influences their joint use. **Journal of Accounting Research** 48(4): 859-884.
- Lennox, C., J. Schmidt & A. Thompson. (2023). Why are expanded audit reports not informative to investors? Evidence from the UK. **Review of Accounting Studies** 28: 497-532.
- Li, H., D. Hay & D. Lau. (2019). Assessing the impact of the new auditor's report. **Pacific Accounting Review** 31(1): 110-132. <http://doi:10.1108/par-02-2018-0011>
- Maines, L.A., & J.M. Wahlen. (2006). The nature of accounting information reliability: Inferences from archival and experimental research. **Accounting Horizons** 20(4): 399-425.

- Matsumoto, D.A. (2002). Management's incentives to avoid negative earnings surprises. **The Accounting Review** 77(3): 483–514.
- Mayers, A. (2013). **Introduction to Statistics and SPSS in Psychology**. Bournemouth University.
- Mercer, M. (2004). How do investors assess the credibility of management disclosures? **Accounting Horizons** 18(3): 185–196.
- Mercer, M. (2005). The fleeting effects of disclosure forthcomingness on management's reporting credibility. **The Accounting Review** 80(2): 723–744.
- Mock, T., J. Bédard, P. Coram, S. Davis, R. Espahbodi & R. Warne. (2013). The audit reporting model: Current research synthesis and implications. **Auditing: A Journal of Practice & Theory** 32(Supplement 1): 323–351.
- Moroney, R., S.Y. Phang & X. Xiao. (2020). When do investors value key audit matters? **European Accounting Review** 30: 63–82.
- Ong, S.Y, R. Moroney & X. Xiao. (2022). How do key audit matter characteristics combine to impact financial statement understandability? **Accounting and Finance** 62(1): 805–835.
- Ozlsanski, M.E. (2019). Bright lines vs. blurred lines: When do critical audit matters influence investors' perceptions of management's reporting credibility? **Advances in Accounting** 45: 100416.
- Palepu, K.G., P.M. Healy & V.L. Bernard. (2000). **Business Analysis and Valuation**. South-Western College Publishing, Cincinnati, OH.
- PCAOB (2014). **PCAOB Public Meeting on Auditor's Reporting Model** (April 2–3). Washington, DC: PCAOB.
- PCAOB (2017 a). **Adopted Auditing Standard**. The Auditor's Report on an Audit of Financial Statements When the Auditor Expresses an Unqualified Opinion and Related Amendments to PCAOB Standards. Release No. 2017-001. Rulemaking Docket Matter No. 034. June 1.
- PCAOB. (2016 c). **Comment Letters for Docket 034**. Washington, D.C.: PCAOB.
- PCAOB. (2018) **Staff guidance: changes to the auditor's report**.
- PCAOB. (2024). **Why Critical Audit Matters Are So Critical**.
- Rapley, E.T., J.C. Robertson & J.L. Smith. (2021). The effects of disclosing critical audit matters and auditor tenure on nonprofessional investors' judgments. **Journal of Accounting and Public Policy** 40(5): 106847.
- Rautiainen, A., J. Saastamoinen & K. Pajunen. (2021) Do key audit matters (KAMs) matter? Auditors' perceptions of KAMs and audit quality in Finland. **Managerial Auditing Journal** 36(3): 386–404.
- Reid, L.C., J.V. Carcello, C. Li, T.L. Neal & J.R. Francis. (2019). Impact of auditor report changes on financial reporting quality and audit costs: evidence from the United Kingdom. **Contemporary Accounting Research** 36(3): 1501–1539. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2647507>
- Rennekamp, K. (2012). Processing fluency and investors' reactions to disclosure readability. **Journal of Accounting Research** 50(5): 1319–1354.
- Seebeck, A. (2024). Back to where it started?—do expanded auditor's reports become sticky, generic and boilerplate over time? **International Journal of Auditing** 28: 536–561.
- Sirois, L., J. Bédard & P. Bera. (2018). The informational value of key audit matter in the auditor's report: Evidence from an eye-tracking study. **Accounting Horizons** 32(2): 141–162.
- Suttipun, M. (2020b). KAM Reporting and Common Share Price of Listed Companies in the Market of Alternative Investment from Thailand. **Academy of Accounting and Financial Studies Journal** 24(3): 1–10.

- Ting, C. (2023). The association between changes in key audit matters and earnings management behavior in companies, **Advances in Management & Applied Economics** 13(6): 45-66.
- Vanstraelen, A., C. Schelleman, R. Meuwissen & I. Hofmann. (2012). The audit reporting debate: Seemingly intractable problems and feasible solutions. **European Accounting Review** 21(2): 193-215.
- Velte, P., & J. Issa. (2019). The impact of key audit matter (KAM) disclosure in auditor's reports on stakeholders' Reactions: A Literature review. **Problems and Perspectives in Management** 17(3): 323.